

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії

ОП Хореографія

зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

**«Міфічний світ Лесі Українки: хореографічна постановка «Лісова
пісня»**

Годун Катерина Михайлівна

Науковий керівник:

Ростовська Юлія Олександрівна,

доцент, кандидат педагогічних наук

Керівник творчої роботи:

Пархоменко Олександр Миколайович,

доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Андрощук Людмила Михайлівна,

кандидат педагогічних наук

Допущено до захисту _____

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та хореографії

доцент Олена КОВАЛЬ _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Лесі Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня».....	6
1.1. Історіографія творчості Лесі Українки та джерельна база кваліфікаційної роботи драми-феєрії «Лісова пісня»	6
1.2. Міфологія і реальність у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».	13
1.3 Досвід інтерпретацій «Лісової пісні» Лесі Українки в українському мистецтві.....	21
Висновки до першого розділу.....	30
РОЗДІЛ II. Художні властивості кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Лесі Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня».....	32
2.1 Ідейно-тематичний аналіз кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня».....	32
2.2 Композиційно-архітектонічна будова кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня»	37
2.3 Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія	40
Висновки до другого розділу.....	49
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

Кінець XIX століття – початок XX – переломний етап розвитку української літератури. У цей час відбувалися кардинальні зміни у принципах художнього осмислення буття, руйнувалися старі канони й формувалися нові уявлення про естетичні пріоритети, роль і завдання мистецтва. Особливе місце в цей період належить видатній письменниці Лесі Українці – одній з найбільш талановитих та впливових письменниць свого часу.

Її творчість була наповнена глибоким філософським підґрунтям та соціальною активністю. Вона активно пропагувала національну свідомість та боролася за права українського народу. Крім того, Лесю Українку шанують як видатну літературну фігуру, феміністку та національну героїню.

Дослідження творчості Лесі Українки є надзвичайно актуальним у сучасному контексті. Її літературна спадщина відображає глибокі емоції, соціальні проблеми та прагнення до свободи. Вивчення її творчості дозволяє глибше зрозуміти історичний, соціальний та культурний контекст, в якому вона працювала.

Одним з найвідоміших творів Лесі Українки є драма-феєрія «Лісова пісня». У ній вона вдосконалила жанр драми, поєднуючи його з елементами феєрії, а також висловила свої погляди на соціальну справедливість та національну свободу. В основі «Лісової пісні» лежать міфи Західного Полісся демонологічного характеру. Розповіді про мавок, лісовиків, русалок та інших персонажів Леся Українка чула ще у дитинстві. Всі ці образи перебували у пам'яті поетеси все життя і сформувалися у шедевральну драму-феєрію.

Не залишилися осторонь і ми у своєму бажанні поглянути на міфічний світ письменниці та втілити його в танцювальне мистецтво. Тому темою нашої кваліфікаційної роботи було обрано: **«Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня».**

Мета кваліфікаційної роботи полягає у пластичному втіленні драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».

Завдання кваліфікаційної роботи:

- дослідити історіографію творчості Лесі Українки та проаналізувати джерельну базу кваліфікаційної роботи драми-феєрії «Лісова пісня»;
- з'ясувати сутність міфічного світу у драми-феєрії «Лісова пісня»;
- розглянути художні втілення «Лісової пісні» у культурі та балеті;
- розкрити ідейно-тематичне та композиційне рішення постановки;
- обґрунтувати засоби виразності кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня».

Новизна кваліфікаційної роботи полягає в:

- самобутньому трактуванні хореографічної постановки драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня»;
- оригінальному використанні музичного супроводу, задіянні сучасних жанрів;
- застосуванні новаторських підходів у репетиційній роботі з виконавцями.

Практичне значення кваліфікаційної роботи: Завдяки композиційному та сценографічному рішення кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня» може бути реалізований до показу як окремих концертних номерів, так і цілісної хореографічної міні-вистави.

Мистецькі, хореографічно-технологічні, педагогічні та балетмейстерські знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва. Участь танцівників у хореографічній постановці сприятиме підвищенню їх виконавського рівня, розширенню акторського діапазону, набуттю досвіду роботи із балетмейстером-постановником.

Очевидною є просвітницька та виховна роль кваліфікаційної роботи, яка надає можливість танцівникам та глядачам поглибити знання про

творчий спадок Лесі Українки та побачити сучасну інтерпретацію драми-феєрії «Лісова пісня».

Апробація кваліфікаційної роботи:

Окремі епізоди постановки «Лісова пісня» були показані на VII Міжнародному дитячому та молодіжному фестивалі-конкурсі хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси» (22 квітня 2023).

Досвід реалізації кваліфікаційної роботи відображений у доповіді на V Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Мистецька освіта очима молодого науковця» (Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, 25 листопада 2022) на тему: *«Українська література на зламі ХІ-ХХ століть: творчість Лесі Українки та її драма-феєрія «Лісова пісня»*; VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Мистецька освіта очима молодого науковця» (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) на тему: *«Досвід інтерпретації драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки в українському мистецтві»*; а також у статті, опублікованій у збірці науково-методичних статей до VII Мистецько-педагогічного читання пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: гуманістичні моделі розвитку в умовах глобальних викликів» (Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, 14 березня 2023) на тему: *«Міфічний світ Лесі Українки у драми-феєрії «Лісова пісня»*.

Структура роботи: Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (34 найменування) та додатків. Загальний обсяг роботи – 74 сторінки, з них основного тексту – 49 сторінок.

РОЗДІЛ І. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня»

1.1. Історіографія творчості Лесі Українки та джерельна база кваліфікаційної роботи драми-феєрії «Лісова пісня»

Леся Українка — видатна українська поетеса, драматургиня, перекладачка, громадська та культурна діячка. Вона — одна з найбільших постатей української літератури, її творчість відзначається глибоким патріотизмом, соціальною активністю та високою майстерністю.

Творчий доробок Лесі Українки включає поезії, драми, прозові твори та переклади. Поетеса відома своєю емоційно насиченою лірикою, яка відображає патріотичні та соціальні ідеали, а також звертається до універсальних людських тем. Її твори багаті метафорами, символами та виразними образами.

«Поетеса зламу століть» [1] — так пише про Лесю Українку сучасна дослідниця В. Агеєва. Поетеса активно діяла у другій половині XIX — початку XX століття. Її літературна діяльність припадає на час, коли Україна перебувала під владою Російської імперії, а потім — до 1918 року — коли в Україні склалася складна політична обстановка внаслідок Першої світової війни та революційних подій.

Для української літератури це були нищівні часи. Українська література зміцнювалась в боротьбі проти царизму і всіх його породжень. Важко знайти у світовій історії аналогію, щоб жива мова систематично заборонялася й переслідувалася спеціальними державними вироками й актами.

У цей період виходять такі розпорядження, як Валуєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876), які сприяли закриттю всіх українських театрів (1884), припиненню публікації дитячої книги (1885), скасуванню української преси (1914) та численним директивам проти української мови, національної свідомості та культури в цілому [8].

Література на зламі століть кінця XIX – початку XX – це доба нового культурно-історичного письменства, ознаками якого стають нові прийоми, нова естетика, що вказує на модерністський переворот. Провідними рисами стають: ліризм, інтелектуалізм, естетизм, глибокий психоаналіз, індивідуалізм та інтерес до внутрішнього буття й світогляду людини.

Українська література дедалі частіше починає звертатися до «філософських проблем буття», зокрема до з'ясування феномена людини як цілісного у природній сутності явища, її становища у буржуазному суспільстві, яке калічить і гнітить її душі [8, 33].

Основні художні зміни цього періоду пов'язані передусім із зародженням українського модернізму, що почав активно розвиватися наприкінці XIX ст. На відміну від європейського, ранній український модернізм був явищем не лише естетичним, але й передусім культурно-історичним [9, 9].

Творчість Лесі Українки та Ольги Кобилянської стали важливою рисою українського модернізму та мали високий культурний і моральний зміст. Вони пропонували новий світогляд, що зосереджувався на доступності світу для жінок. У своїх творах вони намагались відтворити складні проблеми життя жінок та побудувати нову мистецьку традицію.

Ця концепція, попри традиційні принципи вивчення мистецтва, прийняла до уваги жіночу думку та ставила високий акцент на те, що жінки мають бути рівноцінними членами суспільства. У творчості письменниць розвивається концепція неоромантичного гуманізму, який спрямовує світогляд на нові естетичні принципи.

Неоромантизм – це літературний стиль, який підкреслював емоційність, фантазію та індивідуальність, часто використовуючи мотиви природи, любові та містичного. Неоромантизм відноситься до художнього явища, що спадкує риси романтизму, проте також включає елементи реалістичної естетики [9]. Леся Українка, відома своїм внеском у розвиток духовних та поетичних течій того періоду, називала цей напрям «новоромантизмом».

Лариса Петрівна Косач-Квітка, яка стала відомою як **Леся Українка**, народилася 25 лютого 1871 року у Новограді-Волинському. Цей псевдонім був вперше використаний в 1884 році, коли її перші вірші були опубліковані у львівському журналі «Зоря». Леся Українка, визнана однією з найвидатніших поетес і письменниць України, а її ім'я стало літературною маркою, під яким вона здобула визнання. Її творча спадщина пронизана патріотизмом, соціальною справедливістю та глибокими емоціями.

Леся Українка була визнаною видатною особистістю свого часу, і це не випадково. Як стверджують психологи, характер письменника, так само як і особистість загалом, формується під впливом генетичних факторів. Таким чином, дослідження її походження може бути важливим аспектом для розуміння її творчості та внутрішнього світу [17].

Леся Українка належала до відомої родини Косачів-Квітків, де культура, мистецтво та політика мали значуще місце. Це оточення, разом з її вродженими здібностями та талантом, сприяло розвитку її унікального характеру та вплинуло на формування її літературної дороги.

Предки Лесі Українки з обох боків – батька й матері – входять своїм корінням у глибину далеких століть і мають багату історію. Там перемішалося усе: герцог босняцького походження і «заволока з Греції», визначний польський шляхтич і дочка козацького хорунжого, переяславський війт і юнкер-декабрист, дідич-хуторянин і професіональні революціонери, видатні громадсько-політичні діячі – чоловіки й жінки в однаковій мірі. Були серед них вірні та лояльні, були й бунтарі. І чим ближче до Лесі, тим більше бунтарства [17, 7].

У другій половині XIX століття по всій Україні існувало лише кільканадцять інтелегентних родин, де панувало українське слово і дітей виховували в дусі рідної культури. Велика сім'я Косачів належала до цієї хороброї, невеликої громади лише завдяки Ользі Петрівні Драгомановій (Олені Пчілці). В драгомановській родині в Гадячі міцно трималися демократичні традиції, завжди були в пошані рідна мова та рідна пісня. Це

мало вирішальний вплив на Олену Пчілку, через неї і на її доньку Лесю [17, 14].

В сім'ї Косачів з повагою також відносились і до народної творчості, яку переказували з покоління в покоління. Зокрема це були казки й легенди, звірячий та героїчний епос, міфологія та демонологія і навіть відьмологія. Такий фольклор надзвичайно вразив маленьку Лесю, вона й спавді повірила в існування русалок, мавок та перелесників. Їй настільки хотілось побільше дізнатись про чарівних істот, що вона потай вночі, переборовши свій страх, пішла шукати їх у ліс [17, 15].

У вихованні своїх дітей Ольга Петрівна доклала великих зусиль. Було прийнято рішення виховувати своїх старших дітей в демократичному дусі. Батьки не хотіли, щоб їх діти вирости бундючними панами, що зневажають свій народ, або безрідними космополітами, що забувають свою батьківщину... Насамперед було вирішено не посилати дітей до школи, а навчати дома, щоб уберегти від небажаних впливів [17, 47].

Ще змалку Леся Українка виявила неймовірні таланти. Уже в п'ять років вона володіла майстерністю гри на фортепіано і навіть намагалася створювати свої власні музичні композиції. Коли їй виповнилось десять років, вона почала навчатися разом зі своїм братом Михайлом під керівництвом вчителів, які готували його до хлоп'ячої гімназії.

Але Лесю це не задовольнило – вона зацікавилася стародавніми мовами, зокрема латинською та грецькою, і також виявила зацікавленість у філософії та історії. Навіть мати Лесі, Олена Пчілка, зазначала: «Леся вивчає все те саме, що і Міша, але в науці вона його перевершує» [12]. Це свідчить про виняткову розумову здібність та гострий інтелект молодой Лесі Українки.

З самого початку творчого шляху Леся Українка виступила як поетеса-лірик. І хоча згодом вона знайшла себе у драматичному й епічному жанрах, проте лірика була одним з улюблених родів письменниці, до якого вона зверталася протягом усього творчого життя – від вірша «Надія» (1880) до ліро-епічної поезії-казки «Про велета» (1913) [8, 105].

Ліричний цикл письменниці є завершеною ідейно-художньою цілісністю, у якій кожний окремий твір, відрізняючись від інших за формою, є ступенем у розвитку провідної теми, висвітлює об'єкт зображення під новим кутом зору. З-під її пера виходять такі нетрадиційні мотивами й образами вірші, як «Сафо», «Остання пісня Марії Стюарт», «*Contra spem spero*», а також переклади європейської класики [8, 107].

У епоху модернізму Леся Українка внесла значний внесок у розвиток українського письменства, ставши фундаментатором інтелектуального напрямку. Її творчість була характеризована раціональним мисленням, психологічним проникненням, філософськими поглядами, використанням сучасної лексики, абстрактними образами та символікою мови, що збагачували українську літературу.

Леся Українка була добре ознайомлена з новітніми європейськими літературними течіями та мала вміння володіти різними мовами перекладу, що надавало її творчості виразної європейської спрямованості. Її твори відображали сучасні тенденції та ідеї, зміцнюючи позиції української літератури як складової європейської культури.

Світове визнання Леся Українка здобула як драматург-новатор. Для її драм і драматичних поем «Одержима», «Вавилонський полон», «Кассандра», «Руфін і Прісцилла», «Оргія», «Кам'яний господар» характерне використання образів світової міфології, історії та культури, глибокий інтелектуалізм, утвердження ідеї незламності людського духу [5].

У драматичному жанрі Леся Українка написала свою першу п'єсу, яка називається «Блакитна троянда» (1896). Цей твір відображає життя української інтелігенції того часу. Варто відзначити, що ця п'єса є рідкісною, оскільки авторка намагалась відступити від звичайного побутового реалізму та мелодраматизму, впроваджуючи новий і оригінальний підхід.

У подальшому Леся Українка, широко використовуючи теми й образи світової літератури, розвинула новий жанр – драматичну поему, першою з яких стала «Одержима» (1901). Особливе місце в її творчості посідають драматичні поеми на теми вавилонського полону («На руїнах»,

«Вавилонський полон», «В дому роботи – в країні неволі»). Символічний зміст цих поем поетеса розкрила в поезії «І ти колись боролась, мов Ізраїль...» [12, 5].

У драматичній поемі «Кассандра» (1907) письменниця розвиває метафору людської правди і трагічної істини, яку представляє головна героїня. Традиційна тема світової літератури знайшла в драматичній поемі «Кам'яний господар» (1912) цілком оригінальне трактування образу Дон Жуана. Жіночність героя і чоловіча постава донни Анни нагадує про класичну традицію зміни ролей, яка призводить до символічної смерті Дон Жуана [12, 6].

Однак, «серцем» творчості Лесі Українки стає **драма-феєрія «Лісова пісня»** (1911) - надзвичайно виняткове явище в світовій літературі. Авторка творить цей шедевр у Кутаїсі протягом неймовірно короткого часу - всього 10 днів, начебто передбачаючи, що незабаром її хвороба здолає.

У своєму листі до сестри Ольги, поетеса розповідала: *«На одному диханні, з якимсь таким імпетом, що не могла вночі спати, а вдень їсти... Писала я її дуже недовго, і не писати ніяк не могла, бо такий уже був непереможний настрій, але після неї я була хвора і досить довго приходила до пам'яті. Була т³⁸ і чималий занепад сил...»* [12].

Довга хвороба викликали втому від реального світу, а у Лесі Українки зміст цього виникали спогади про дитинство та її рідне Полісся і Волинь. Під час цього творчого екстазу письменниця забувала про свої хвороби, медичні засоби та режим. Незважаючи на те, що її твір ще не був опублікований, люди уже говорили про нього, називаючи його впливом та поширенням ідей Гауптмана та Гоголя.

На все це письменниця відповіла у листі до матері: *«Щодо імпульсу від М. Гоголя, то його, наскільки можу вловити свідомістю, не було. Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними. А то я й здавна тую мавку в уме держала, ще аж із того часу, як ти в Жабориці мені щось про мавок розказувала, як ми йшли якимсь лісом з маленькими, але*

дуже рясними деревами. Потім я в Колодяжному в місячну ніч бігала самотою в ліс і там ждала, щоб мені привиділася мавка» [17].

В останні дні свого життя, не зважаючи на хворобу, Леся Українка продовжувала бути активною і творчою. Вона разом зі своїм чоловіком Климентієм Квіткою встигла записати збірку народних пісень, демонструючи свою непохитну любов до української культури та музики.

Крім того, вона встигла надиктувати соїй матері та сестрі Ользі зміст задуманої драми – «На передмістю Олександрії», у якій вона прагнула висвітлити складні соціальні та етичні питання свого часу. Ці останні творчі зусилля Лесі Українки свідчать про її незламну волю та незгасаючий потяг до творчості навіть у найважчі моменти її життя.

Пішла з життя Леся Українка 1 серпня 1913 року в місті Сурамі (Грузія) у віці 42 роки. Домовину із письменницею перевезли до Києва. Жодних промов не було – їх заборонила влада. Похоронна процесія рушила вулицями Києва, проминувши будинок письменниці. За всім стежили ряди кінних поліцейських, які біля входу на Байкове кладовище перекрили шлях для більшості охочих попрощатися з письменницею. Але під натиском людей, мусили пропустити [32].

На кладовищі труну Лесі Українки несли на руках шестеро жінок. Цей образний акт символізував значення та важливість Лесі Українки як жінки-письменниці та феміністки. Він також відображав її вплив на жіночу літературу та боротьбу за рівність прав жінок. Цей епізод на кладовищі став символом підтримки та шани для Лесі Українки та її спадщини, яка залишається актуальною й сильною й до сьогодні.

Сценічна доля драм письменниці була складною. Лише після смерті їх творця почалося їх повнокровне сценічне життя. У радянський час світло рампи побачили «Лісова пісня», «Камінний господар», «Кассандра», «У пущі», «Блакитна троянда», «Оргія» – і не тільки в театрах нашої країни, а й за кордоном. Твори Лесі Українки не втратили свого актуального звучання, чимало з них ще чекають сценічного втілення [8, 154].

Отже, Леся Українка – це видатна українська поетеса, драматург і громадський діяч. Її творча спадщина справила величезний вплив на розвиток української літератури та культури загалом. Вона залишила незабутній слід у історії української нації.

Поетеса написала численні твори, які відображають важливі соціальні, політичні та культурні проблеми свого часу. Її п'єса «Блакитна троянда» та драма «Лісова пісня» є яскравими прикладами її таланту та новаторства. Незважаючи на тяжкі обставини в останні роки життя, Леся Українка продовжувала працювати і вносити значний внесок в українську літературу. Її спадок залишається незабутнім, а її твори надихають і рухають нас й до цього дня.

1.2. Міфологія і реальність у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня»

Леся Українка – це відома жінка-місткня та поетеса, яка прославилася своїм зображенням казкового світу рідного Полісся та широким представленням фольклору українського народу. Вона не тільки вивчала культуру, побут та писемну творчість, але й активно досліджувала перекази та легенди поліського краю. Леся Українка була великим знавцем українських повір'їв та виявила майстерність у відтворенні міфологічних постатей.

«Лісова пісня» є прикладом новаторства Лесі Українки, яке проявляється у її переосмисленні фольклорно-міфологічної сутності. Ця драма використовує тонко відтворені або майстерно побудовані у фольклорному стилі казки, пісні, повір'я та інші елементи. Вона гармонійно поєднує ліричні, епічні і драматичні складові як на реальному, так і на міфологічному рівнях [8, 149].

У «Лісовій пісні» Леся Українка підняла сконденсовано виражені у народнопоетичній творчості ідеї добра, гуманізму, справедливості, краси до найвищого рівня глибокосутнього поетичного і філософського узагальнення.

Це дозволило їй вести мову про «одвічні» питання – долю людини і долю народу, про місце і призначення людини у світі, її взаємини з природою, сенс життя і справжню красу людських почуттів [8, 149].

В основу свого твору Леся Українка поклала давні вірування і уявлення українців. «Лісовою піснею» вона започаткувала новий жанр в українській літературі – жанр проблемно-філософської драматичної поеми, драми-пісні, де гармонійно поєдналися реальність і фантастика, міф і казка, простота стилю і глибина думки.

Звертаючись до минулого, поетеса ставила у своїй драмі-феєрії найважливіші, найсучасніші проблеми та питання. Образи і сюжети, опрацьовані талановитою рукою Лесі Українки, наповнювалися новим змістом, ставали значущими загальнокультурними символами [3].

За тематикою, мотивами, образами, елементами стилю драма Лесі Українки споріднена з багатьма творами світової літератури, що свідчить передусім про її органічну «вписаність» у загальноєвропейський історико-літературний процес та систему філософсько-естетичних уявлень кінця XIX – початку XX ст. [26, 235].

У «Лісовій пісні» Леся Українка виразила свій народ, його ментальність, його поетичну душу. Фольклор і рідна місцевість з раннього дитинства полонили письменницю, вона збирала і твори декоративного мистецтва, і волинські мелодії для композитора М. В. Лисенка, і разом з чоловіком К. Квіткою записувала й публікувала народні пісні з нотами – вийшло кілька таких видань, починаючи з першого у 1902 році [20, 108].

Праукраїнці віддавали свою віру і віддавали шану богам, сподіваючись заробити їх ласку. Наші предки вірили, що в деревах, травах, джерелах, ріках, горах, степах, лісах і полях приховуються духи природи, тому всі ці елементи були уособлені в персоніфікаціях. Вони вірили, що кожен дух природи має свою власну сутність та впливає на долю людей і всього живого. Ця віра була глибоко вкорінена в культурі та релігії праукраїнців і займала важливе місце у їхньому житті.

У «Лісовій пісні» зустрічаються міфічні істоти, які народна уява пов'язує з природою. У цій драмі вони зображені з людськими рисами характеру, живуть і спілкуються, мають розуміння понять добра і зла. Згідно з легендами і повір'ями, ці міфічні істоти володіють великою силою над природними явищами, рослинами і тваринами. Вони не лише переживають радість і сум, подібно до людей, але також ворогують між собою. Герої феєрії в цій драмі втілюють всі природні стихії, що нерозривно пов'язані з життям та долею людей [10, 4].

Міфи – одні з найдавніших словесних зразків культури різних народів, в яких часто розповідається про незвичайних істот, таких як: русалки, мавки, домовики, лісовики, вовкулаки, відьми, потерчата, чорти, тощо. У міфах такі істоти зазвичай наділені надприродними здібностями, завдяки чим вони можуть змінювати свою форму на різних тварин або накладати на людину чаклування, мару та блуд.

Найчисленніші представники демонологічного світу, що змальовані в драмі-феєрії – русалки. Леся Українка русалчин рід індивідуалізує в образах Русалки водяної, Русалки польової, Потерчат, Мавки. Вони здатні творити як добро (оберігати людину від хвороб, а поле від стихій), так і зло (залоскочувати до смерті, особливо юнаків, насилати на поля град, закручувати сіті рибалок) [28, 90].

У поезії зустрічається образ Мавки, який символізує красу та пристрасть, але водночас може мати реальне втілення в людині. Образ Мавки відрізняється гармонійним поєднанням змісту, смислових інновацій та відкритості асоціацій. Згідно з фольклорними джерелами, Мавка вважається антропоморфічним втіленням людської душі. Відсутність людської душі у Мавки є початковим етапом зміни образу в драмі. Цей образ використовується для показу впливу природи на почуття людини.

Мавка – головна героїня драми-феєрії. Це лісова дівчина, німфа з розпущеним, завітчанним волоссям, бездушна і безтілесна, головний символ Землі у драмі-феєрії. Однак, вона набуває перетворення: закохавшись стає іншою – їй «іскра в серце впала» [21], і в результаті нещасливого кохання

зливається у вогненній стихії із Перелесником, оновлюється для наступного життя [10, 8].

Існують різні види Мавок, такі як лісові, польові та степові, і їх назва походить від слова «Нав», що означає нижній світ відповідно до вірувань наших пращурів. Цей світ вважається місцем, куди людина потрапляє після смерті, а після переродження повертається до реального світу, Яви. Мавки і русалки є близькими родичами, хоча деякі дослідники не розмежовують їх чітко. Проте варто зазначити, що між ними існує суттєва різниця: русалки є духами водяної стихії [10, 8].

Згідно з народними віруваннями, Мавка є істотою лісу, яка приваблює хлопців і здатна залоскотати їх до смерті. Той, хто вирішить піти за нею, втрачає шлях до дому і блукає лісом безкінечно. Мавки зображуються як чудові молоді дівчата з довгим розпущеним волоссям. У творах Лесі Українки, Мавка описується в яскравій зеленій одежі з чорними волоссям, що має зелений блиск.

Голову мавки завжди прикрашає вінок. Якщо мавка лісова – то вінок сплетено з листя дерева, у якому вона живе: верби, липи, клена, осики тощо. Якщо мавка польова (лугова або степова) – її вінок буде з польових квітів. Якщо гірська – то з квітів гірських. Дівчина-мавка завжди вбрана в довгу білу сорочку, ходить босоніж. І тому її легко сплутати за звичайною дівчиною. Але якщо подивитися на мавку ззаду, то можна побачити мертву її утробу: легені без повітря, посіріле серце, яке не б'ється [15, 81].

У тексті твору фігурує сакральний для українців символ – віночок. В українців існувала спеціальна «віночкова» мова: коли дівчина надягала віночок певного типу, вона ніби розповідала свою історію. Ця традиція збережена і в «Лісовій пісні» Лесі Українки: промовисті вінки прикрашають її героїнь. У такому віночку зображено лісове озеро – епіцентр подій, коли Мавка вперше просинається, вона і сама завітчана у віночок з рути, бо відчуває себе нареченою Лукаша [14, 175].

Відповідно до стародавніх уявлень, Мавка представляє собою душу неспокійної дівчини, яка скоротила своє життя через нещасне кохання або

тугу за втраченим коханим і відмовилася перейти у світ померлих. Після смерті вона втрачає пам'ять про своє життя і тих, хто її образив.

Однак, вона все ще відчуває глибоку тугу за справжнім коханням. Мавка спокушає чоловіків, намагаючись заспокоїти свою скорботу: вона приваблює їх, веде у ліс і раптово зникає, так само як колись сама зникла. Це вказує на те, що Мавка намагається знайти втрачене кохання чи знаходить спокій у перехресті світів між життям і смертю.

Лісові мавки скоряються господарю лісу – лісовику, польові – польовику, лугові – луговику, степові – степовику. Тільки карпатські мавки панічно бояться чугайстера.

Лісовик – це володар лісового царства, його духовний захисник і сторож. Він є самотнім духом, обдарованим великою силою, оскільки тільки Лісовик здатний перетворити людину на вовкулаку. Він володіє чарами, здатний перетворитися то на дідуса, то на ведмедя, то на дерево. Лісовик символізує старість і мудрість. Він прагне лише одного – щоб люди не завдали шкоди лісу. Але Лісовик також пам'ятає доброту людей і може відповісти їм взаємністю [15, 12].

Лісовик – істота справедлива й без причини не карає. Усі лісові духи та звірі скоряються йому. Жодна подія в лісових володіннях не відбувається без його відома та дозволу. Він передбачає небезпеки. Кажуть, що перед початком невідворотньої пожежі лісовик гучно сурмить у ріг, попереджаючи всіх мешканців лісу про вогняну загрозу [15, 12].

Є випадки, коли людина може укласти особливу угоду з лісовим духом, відомого як кровний договір. Після того, як людина пожертвує свою душу або ненароджену дитину, вона стає «сильним» чаклуном. Лісовики зимують у барлозі разом з ведмедами і прокидаються навесні, зазвичай напередодні весняного рівнодення. Ці істоти не старіють і не вмирають.

У драмі-феєрії водяна стихія у лісі протрактована як символ предвічної поліської природи – показане тихе лісове озеро, утворене з лісового струмка. Водяним царством керує Водяник – це дбайливий господар своїх володінь,

турботливий батько, котрий не терпить непослуху і втручань у своє царство [28, 91].

Водяник опікується рибами, тваринами, рослинністю та духами, котрі мешкають у водоймі, та владарює над усіма ними, утихомирює водну стихію, відповідає за повені й паводки. Чим більша вода – тим старіший та мудріший водяник. Коли водойма дуже велика й сам водяник не справляється, то його помічниками стають чоловіки-потопельники, інколи його учнями стають Потерчата.

Русалок Водяник вважає своїми доньками, опікується ними, вони ж у всьому його слухають. Хоча деякі перекази приписують йому і жінку, і батьківство. Начебто поміж русалок він вибирає найгарнішу, і та стає його дружиною [15, 148].

У водяного царства також присутній персонаж, відомий як «Той, що греблі рве», який має походження з народної міфології. У драмі-феєї ця істота втілює символ весняної бурхливої води, свободи та руху. Він виступає як руйнівник, непередбачуваний, схожий на повінь.

Потерчата – це русалки з народних балад, тобто втоплені нехрещені діти, байстрята. У драмі вони зображені, як «двоє маленьких, бліденьких діток у біленьких сорочечках». Біленькі сорочечки – це символ чистоти, невинності. Потерчата, хоч і завдають людям біди, заманюючи їх у трясовину, викликають жаль. Адже вони не вибирали собі долю. Їхня доля була заздалегідь відома [28, 91].

Згідно з дохристиянською традицією, Потерчата – це душі ненароджених дітей, які померли через викид, аборт, задушення, хворобу або через недбальство дорослих. Вірять, що душі цих немовлят, які не досягли дванадцяти років, перебувають у стані очікування і мають семирічний термін, протягом якого вони можуть бути визволені. Якщо протягом цього часу вони не отримають імені, вони стають учнями русалок, водяників або мавок.

Русалки – містичні красуні, дівчата й молодиці. Слово «русалка» дослідники пов'язують зі словом «русло» (місцем перебування в річці) або

«русявий» (колір волосся). Зазвичай русалками стають дівчата, які потонули. Перетворившись на водяного духа, вони ставали молодими та вродливими, навіть якщо були вже похилого віку, немічними або потворними [15, 158].

Подібно до водяників, русалки проводять зиму у сні, а навесні прокидаються. Коли лід розтане, вони виходять на берег, розчісуючи своє довге, зелене волосся. Русалки відомі своєю жвавистю: вони люблять співати, танцювати і можуть жартувати з рибалками, заплутавши їх сіті або перекинувши човен.

Перелесник – це стихія повітря та вогню. Він з'являється перед жінками у формі привабливого молодого чоловіка та спокушає їх до невірності, що може призвести до смерті. Він символізує молодість та свободу. У творі його описують як «гарного хлопця в червоній одежі з розпущеними червонуватими волоссям, чорними брівками та блискучими очима, які світяться як вогонь».

Відіграючи важливу роль, Перелесник то спокушає Мавку покинути місце, де живе її коханий і піти у ліс, то обіймає вогнем вербу, що є символом красуні. Він стає символом Мавчиної волі, і врешті решт – її переродженням до нового початку, нового життя навесні, набуваючи ролі спопеляючого і очищувального вогню [15, 159].

Усі ці істоти завжди жили в уявленнях людей, викликаючи, поруч із зачаєнням страхом, щирі приязнь і повагу. Лише одна міфічна істота – смертельний сон, Марище на ймення «Той що в скалі сидить» – наводила заціпенілий жах не тільки на сільських мешканців, але й на лісову «громаду», адже з його чіпких обіймів ніхто не мав вороття ні у світ людей, ні до сонмища духів. Проте Леся Укаїнка свою улюбленицю – лісову красуню Мавку – наділяє винятковою силою кохання, яка допомагає їй визволитися від Марища [29, 104].

«Той, що в скалі сидить», відомий також як щезник, щезун або оцизник, є духом, який проживає у горах і є їх сином. Деякі дослідники вважають його злою істотою, яка має негативне ставлення до людей. Він

часто порівнюється з дідьком, чортом і бісом. Цей дух може приносити хвороби, спричиняти голод та нещастя, але тільки якщо його засмучують.

«Той, що в скалі сидить» залишається невидимим істотою, яка любить ховатися в безлюдних місцях, таких як скелі, камені або густий непролазний ліс. Він часто змінює свою зовнішність, набираючи вигляду звіроподібної істоти з чорним хутром, малими різьками на голові, круглими червоними очима і свинячим рилом замість носа.

У нього є дрібні гострі пальці та зуби, а також довгий хвіст. Цей дух є винятково вмілим гравцем на сопілці і, за потреби, може зупинити час за допомогою цього музичного інструменту.

Міфологічні персонажі «Лісової пісні» переважно такі, якими вони склалися в уяві українського народу. Проте кожен із міфічних персонажів драми-феєрії – не просто механічне перенесення витвореною народною фантазією відповідної надприродної сили [15, 150].

Якщо уважно подивитись на всі ці істоти, то уявно можна поділити їх на чотири стихії: Води, Землі, Повітря та Вогню. «Лісова пісня» це твір який містить найповніші відомості про невидимий світ наших давніх предків, а сама Леся Українка у творі ніби стирає межу між світом людей та міфічним [28, 91].

Крім того, природа у «Лісовій пісні» виступає як міфологічний символ. Ліс, річки, гори та інші природні елементи мають свою сакральну сутність і символічне значення. Наприклад, ліс може втілювати загадковість та магічну силу природи, річки – протікання часу та життєвої енергії, гори – висоту мудрості та духовну піднесеність. Використання таких символів надає твору глибини та сприяє створенню особливої атмосфери, що спонукає глядачів до задуму та роздумів.

У додаток до символіки природи, в «Лісовій пісні» зображені різні ритуали та обряди, що мають міфологічне значення. Дуже велику увагу приділено українським традиційним пісням. Так, під час своєї зустрічі із Лукашем, Мавка співає веснянки, від яких розквітає все навколо. Такі

елементи не лише додають театральності твору, але й розкривають духовну та символічну сторону історії.

Один з ключових аспектів міфології у «Лісовій пісні» – це її здатність викликати у глядачів почуття та емоції, відчуття дива та захоплення. Міфологічні елементи, які пронизують п'єсу, створюють світ, в якому реальне та магічне переплітаються, а герої знаходяться у постійному контакті з таємницями природи та духовним світом. Ця магічна аура додає глибини й визначає унікальність «Лісової пісні» як драми-феєрії.

Отож, Леся Українка дуже добре орієнтувалася у великій кількості українських народних повір'їв. Завдяки міфічним образам, народній символіці вона передала красу рідного краю та гармонію людини з природою. У драмі втілюється народне сприйняття навколишнього світу, давнє міфологічне мислення українців. «Лісова пісня» – це своєрідний гімн переказам, легендам, повір'ям, що створювалися народом. Це гімн природі, яка завжди вабила і лякала людину своєю загадковістю і таємничістю.

«Лісова пісня» Лесі Українки – це згадка про рідний, але уже такий далекий світ наших предків. Використання українських традиційних пісень, ритуалів та обрядів у творі не лише надає йому театральності та краси, але й розкриває значення культури та традицій українського народу. Вони підкреслюють зв'язок між людиною та природою, а також надають твору унікальність та особливу атмосферу.

1.3. Досвід інтерпретацій «Лісової пісні» Лесі України в українському мистецтві

Драма-феєрія Лесі Українки посідає особливе місце у творчій спадщині письменниці і є відмінним прикладом того, як літературний зміст може бути інтерпретований у різних видах мистецтва, таких як кіно, театр, музика і балет. Цей твір став одним з найвідоміших і найцінніших українських літературних творів, і його було втілено в різних формах українського мистецтва.

«Лісова пісня» – не звичайна «драма-феєрія», тому її постановку на сцені здійснити дуже складно. Саму поетесу не цілком влаштовувало визначення жанру «Лісової пісні» як «феєрії». Для Лесі Українки було дуже важливо передати саме глибину змісту, а не різні театральні ефекти, що звичайно використовувалися при постановках феєрій [25, 3].

Про глибинні смисли і символіку драми-феєрії «Лісової пісні» засвідчують її інтерпретації: в музичному театрі це – балет М. Скорульського «Лісова пісня» (створено 1936 р.), опера В. Кирейка «Лісова пісня» (створено 1957 р.), екранізації В. Івченка («Лісова пісня», з музикою І. Шамо, 1961 р.) та Ю. Ілленка («Лісова пісня. Мавка», з музикою Є. Станковича, 1980 р.), мультфільм «Лісова пісня» (у перекладі М. Ісаковського, композитор Б. Буєвський, 1976 р.) [25, 4].

Леся Українка так і не встигла побачити свою драму на театральній сцені. У 1912 році «Лісову пісню» збирався поставити Г. Садовський, але до постановки справа не дійшла. Поетеса дуже хотіла побачити свою «Лісову пісню» на сцені, але в той же час хвилювалась за неадекватну інтерпретацію її драми-феєрії.

22 листопада 1918 року відбулося першопрочитання «Лісової пісні» в Державному драматичному театрі. Вистава була поставлена режисером Борисом Крживецьким в реалістично-психологічному ключі (художник із Петрограда М. Михайлов, костюми відомої артистки й сценографа Марії Кітчнер, композитор Б. Янівський).

У виставі брав участь блискучий акторський склад: Іван Замичковський, Северин Панківський, Ганна Борисоглібська, Любов Гаккебуш та ін. — всі актори високої театральної культури. Роль Мавки виконувала талановита молода актриса Наталя Дорошенко, випускниця музично-драматичної школи імені Лисенка, ім'я якої уже згадувалося як однієї з перших виконавиць ролі Люби Гоцинської у «Блакитній троянді» [30, 14].

Починаючи з першої вистави «Лісової пісні», що здійснив Державний український драматичний театр (сьогодні – Дніпропетровський драматичний

театр ім. Т. Шевченка) у 1918 р., п'єса з незмінним успіхом ставилася майже в усіх театрах України. Кращим її сценічним утіленням вважаються постановки Львівського драматичного театру ім. М. Заньковецької в 1952 р. (реж. В. Івченко) і в 1983 р. (реж. А. Бабенко), а також балет М. Скорульського, поставлений Київським академічним театром опери і балету ім. Т.Г. Шевченка ще в 40-х роках ХХ ст. [4].

У 1923 році Театр імені Івана Франка переїхав до Харкова і також вніс свій внесок у сценічну історію творів Лесі Українки. В цей період на його сцені були постановки «Лісової пісні» (1924 рік, режисер Євген Коханенко, художник Георгій Цапок, друга редакція) і «Камінного господаря» (1925 рік, режисер Григорій Юра, художник Комардьонков, музика Михайло Пруслін [4].

Також, виставу «Лісова пісня» було здійснено у Львівському академічному театрі ім. Леся Курбаса до 140-річчя від дня народження Лесі Українки та сторіччя від написання драми-феєрії — у 2011 році. Для постановки запросили київського режисера – Володимира Кучинського.

«Лісова пісня» у Театрі ім. Леся Курбаса стала не просто третьою в історії колективу виставою за творами геніальної української драматургині, а подією в театральному просторі України, по-брехтівськи адресним посланням театру глядачам як на Батьківщині, так і за кордоном. Окрім того, що слава про «Лісову пісню» в «курбасівців» спонукала мешканців різних міст України приїздити до Львова дивитись виставу, спектакль було резонансно показано на гастроліях у столиці.

Головне ж, що цю виставу колектив свідомо демонстрував на східних рубежах країни як посланця доброї волі, місіонера української ідеї. Феномен цієї постановки, здійсненої киянином у Львові, полягає в тому, що найбільш корисним її перегляд став для харків'ян, одеситів, луганчан, маріупольців [30, 43].

«Лісова пісня», також не залишилась без уваги у зв'язку із розвитком кінематографу. Багато літературних творів, у тому числі «Лісова пісня», була адаптована для екранізації. Це викликало бажання перенести прекрасний

образ природи та магічної атмосфери лісу на великий екран, а також зацікавити глядачів у такі історії.

Так, 7 серпня 1961 року відбулась прем'єра фільму В. Івченка «Лісова пісня», створеного на кіностудії ім. О. Довженка. У цьому фільмі особливо виразно показано внутрішній конфлікт Мавки, яка має наївний та щирий характер. Фільм чітко відображає її бажання знайти своє місце у світі, залишаючись відданою природі і йдучи за своїм коханим. Проте, вона не розуміє глибини прірви, яку намагається переступити, і це призводить до самознищення як для неї самої, так і для інших персонажів, які слугують лише для розкриття цього конфлікту [33].

У фільмі знялися видатні актори українського кінематографа, зокрема Раїса Недашківська у ролі Мавки, Володимир Сидорчук у ролі Лукаша, Петро Вескляров – дядько Лев, а також Ада Роговцева – польова русалка.

Друга екранізація «Лісової пісні» відбулася в 1981 р. За оцінками критиків, фільм Ю. Іллєнка «Лісова пісня. Мавка» не відбувся до кінця. Однак, це не остаточне твердження. Попри власне розуміння твору, інтепретацію образів, втілення їх на екрані, власну свободу самовираження картина в певних аспектах є продовженням Іллєнка як оператора, який здійснив революцію в кадрі і підході до зйомки [19, 154-155].

Тут є чимало спільного із рисами поетичної школи в українському кіно, але прочитання драми-феєрії та інтепретація її на екрані має помітні розбіжності із літературним трактуванням твору та його головною ідеєю. Кінострічку було удостоєно спеціального призу «За послідовні пошуки зображальних засобів кіно» на XIV Всесоюзному кінофестивалі у Вільнюсі. У той час, критикуючи твір мистецтва, критики дивилися лише на те, що діється на сцені чи екрані, що написано, практично не зазираючи, так би мовити, за куліси.

В найвищих інстанціях йшла боротьба з цілим мистецьким напрямком українського поетичного кіно, його просто знищували, не допускали до показів. Найвидатніший фільми Юрія Іллєнка пролежали на полицях понад

20 років. Лише в кінці вісімдесятих про них заговорили. Критикуючи, це не бралось до уваги [19, 154-155].

Згідно з «Довженко-центром», повна україномовна версія фільму втрачена, а в наявних фондах зберігається лише російськомовна версія [33]. Оцифрована версія фільму, що була випущена у 2015 році та містить застереження перед початком показу: «Варіант цього фільму з україномовною фонограмою, на жаль, повністю не зберігся.

У процесі відновлення фільму втрачені фрагменти було реконструйовано з російськомовної фонограми». У головних ролях знялися Людмила Єфименко – лісова русалка Мавка, Віктор Кремльов – Лукаш, а також Іван Миколайчук у ролі дядька Лева та Лісовика [34].

У 1978 р. був створений мультиплікаційний фільм «Лісова пісня» радянськими аніматорами та режисерами В'ячеславом Котеночкіним та Юрієм Поповим. Цей мультиплікаційний фільм був важливим в контексті історії анімації в СРСР, проте не залишив глибокого враження.

Він висвітлював екологічні проблеми та взаємовідносини природи та людини. Фільм отримав численні нагороди і визнання як в СРСР, так і на міжнародних кінофестивалях, і він до сьогодні залишається важливим твором анімації та екологічного мистецтва [34].

У 2023 році світ побачила ще одна екранізація відомої драми-феєрії. Режисерами цієї екранізації Олег Маламуж та Олександра Рубан. Цей 3D-анімаційний фільм вийшов у прокат у понад 80 країнах світу та став найкасовішим в історії українського кінопрокату [4].

Велике зацікавлення викликає презентація анімаційного повнометражного фільму «Мавка» – робота розпочата українською студією Animagrad, що входить до складу Film.UA Group, у 2015 році. Автори прагнуть популяризувати національну культуру через залучення універсальних змістів глобалізованого світу.

Образ Мавки адаптований до діснеєвських героїнь: Рапунцель, Білосніжки, Аврори, Бель. Фільм ще до того як вийшов на екрани, відзначився великим зацікавленням. Комерційні компанії почали

використовувати образ героїні та інших персонажів цієї історії у розкритті своїх брендів: кондитерські вироби, біжутерія, оформлення інтер'єрів мережових крамниць, косметичні засоби, адаптація телевізійних шоу [2, 231].

Твір Лесі Українки «Лісова пісня» є вічним і завжди актуальним, тому він став джерелом натхнення для багатьох творчих особистостей, включаючи балетмейстерів. Існує багато спроб інтерпретації цієї драми на сцені, і кожна з них відрізняється як сюжетною лінією, так і стилістикою хореографії. Українська професійна балетна сцена має кілька варіантів цієї феєричної драми, які були створені різними балетмейстерами.

Драма-феєрія «Лісова пісня» найбільш плідно втілена у жанрі балету – це твори М. Скорульського, Г. Жуковського, С. Туркевич-Лукіянович. В оперному жанрі твір втілює В. Кирейко. Окрім того, драма стала основою кінофільмів, музику до яких створили І. Шамо та Є. Станкович [8, 3].

Перше втілення драми-феєрії в балеті створив Михайло Скорульський у 1936 р. Композитор був зачарований цілісністю та емоційністю цієї п'єси, яка розповідає про непохитну силу прекрасного кохання, вічний тягар, що веде людину до прекрасного, а також про протистояння величного і нікчемного.

Крім того, твір ідеально підходить для балетного мистецтва. Музика була написана у 1936 році, а сама постановка затягнулася на десятки років, в які вплелися репресії 1937-1938 років щодо українських культурних діячів, Друга світова війна, пошуки національної форми класичного вистави та принципів реалістичної акторської виразності [23, 325].

М. Скорульський вирішив створити балет лірико-драматичного плану. Він переклав на музично-хореографічну мову прекрасний твір української поетичної класики – драму-феєрією Лесі Українки. Літературне джерело було обране композитором дуже вдало. «Лісова пісня» – це твір пройнятий палкою вірою в поезію життя і невмирущі поривання людини до прекрасного.

Гнів і пристрасно прозвучало в «Лісовій пісні» засудження користолюбства, егоїзму міщанського світу, всього того, що вбиває у людини творче вираження таланту, відчуття радості. Леся Українка у своєму творі

протиставила високу мрію про щастя, про красу людської душі – обивательському, міщанському світу [23, 325].

У 1946 році, на сцені Київського театру опери та балету, С. Сергєєв створив іншу інтерпретацію драми-феєрії, що відзначилася як важливий етап у розвитку українського балетного театру. Саме ця постановка була зверненням до творчості Лесі Українки, а також поклала основи для подальшої симфонізації театрального мистецтва.

Постановка С. Сергєєва мала успіх, але не була позбавлена художніх прорахунків та з часом здавалася дещо архаїчною. Тут були відсутні драматургічна цілісність, органічна взаємодія музичних та хореографічних образів; вона тяжіла до ілюстрування літературного першоджерела [24, 31].

Сергій Сергєєв здійснив свою постановку в декораціях Олександра Хвостенка-Хвостова, диригент – Борис Чистяков. Лібрето було написане Наталією Скорульською (на ту пору солістка балету, згодом талановита хореографиня). Першими виконавцями партій Лукаша і Мавки стали Олександр Бердовський та Антоніна Васильєва.

Високим досягненням українського мистецтва є опера В. Кирейка «Лісова пісня» (1957 р.), автор якої успішно справився із складним завданням створення «оперної редакції» драматичного добутку. «Лісова пісня» В.Кирейка хвилює своєю змістовністю, поетичністю, природністю і глибиною почуттів. Музика опери не ілюструє сценічні події, а образно розкриває ідейно-філософський зміст, внутрішню дію і характери драми-феєрії.

У спадщині В. Кирейка найбільш плідно, з-поміж інших українських композиторів, представлена опера «Лісова пісня» насичена національними мелодико-інтонаційними та ладо-гармонічними «знаками», композитор використовує чотири волинські мелодії із тих, що подає поетеса [8, 3].

У 1958 році Вахтанг Вронський разом з Наталією Скорульською та Анатолієм Волненком створили нову постановку, яку ставили на сцені протягом багатьох років. Партію Мавки блискуче створили А. Васильєва, О. Потапова, Є. Єршова. Одним з перших виконавців партії Лукаша були Р.

Клявін, М Апухтін, О. Бердовський. Перелесника виконував А. Білов [23, 327].

Популярність спричинила романтична історія, вкладена в казково-фантазійний сюжет, мелодійність музики, що базується на народних піснях і танцях, захоплюючі декорації та костюми, а також майстерність виконавців кількох поколінь танцівників. Цю постановку виставляли різні балетні колективи у Донецьку, Ризі, Харкові та Одесі. Київський театр опери і балету перезапускав виставу тричі: у 1972, 1986 та 1991 роках.

Балетна постановка «Лісова пісня» В. Вронського не тільки продовжила традицію звернення до класичної літератури, але й відкрила новий етап у взаємодії між балетним театром і літературою. Раніше, за епохи хореографічних драм, відомих як драмбалети чи хореодрами, глибину образів визначала література. Це реалізувалося через пантомімічні засоби, з особливим акцентом на акторському мистецтві, в той час як танець виконував лише ілюстративну роль.

Балет «Лісова пісня» В. Вронського сягнула висот розкриття філософської глибини образів засобами хореографічного мистецтва, хоча вимоги до акторської майстерності виконавців ніхто не знижував [24, 31].

Вважають, що «Лісова пісня» В. Вронського – вершина українського балетного театру середини ХХ століття. Вона стала надзвичайно цінним симфонічним балетом з національною тематикою. Ця постановка, яка й сьогодні займає почесне місце у репертуарі українського балетного театру, пройшла кілька редакцій, що свідчить про її значний вплив і витривалість.

Так, у 1972 році до вистави в Київському державному театрі опери та балету звернулася авторка лібрето Наталія Скорульська; у 1986 році у прагненні надати виставі класичної стрункості до її поновлення вдався відомий охоронець академічних традицій народний артист УРСР Валерій Ковтун [27, 30].

У 1991 році народний артист України, балетмейстер Віктор Литвинов удосконалив виставу, максимально відновивши текст В. Вронського та скорегувавши партії відповідно до можливостей виконавців, також було

поновлено костюми, декорації; вдруге Віктор Литвинов звернувся до цієї вистави 2000 року. Також «Лісову пісню» поставили: в Донецьку – Н. Скорульська 1961 року, Є. Хасянова 2010 року; в Одесі – М. Трегубов 1962 року; у Харкові – А. Пантикін 1971 року [27, 31].

Також варто зазначити, що вистава «Лісова пісня» мала значущі постановки у 1975 році (хореограф та балетмейстер поновлення Зоя Кавац), 1991 році (хореограф та балетмейстер поновлення Віктор Литвинов) та 2021 році (хореограф та балетмейстер поновлення Литвинов Віктор).

Вистава також була показана в різних країнах, зокрема в Румунії, Японії, США та інших. Протягом багатьох років провідні ролі у виставі виконували найкращі українські танцівники, серед яких Є. Єршова, О. Потапова, А. Гавриленко, І. Лукашова, Т. Таякіна, Р. Хилько, Л. Сморгачова, К. Кухар, М. Апухтін, А. Білов, Г. Баукін, Ф. Баклан, Р. Клявін, В. Круглов, В. Ковтун, С. Лукін, В. Парсєгов, М. Прядченко, О. Стоянов та багато інших [16, 319].

Отож, «Лісова пісня» Лесі Українки – це не тільки незабутня музична подія, але й глибоке художнє творіння, яке має велике значення для української культури. Вона надихає та рухає серця глядачів, створюючи неповторний світ музики, поезії та танцю.

Найвідоміші вітчизняні театри до сьогодні продовжують ставити балетну постановку «Лісової пісні»: Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка, Одеський національний академічний театр опери та балету, Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької, Київський національний академічний театр оперети та ін.

Балет виступає як потужний інструмент у мистецтві, який може стати важливою складовою у протистоянні насильству та конфліктам. Він здатний об'єднувати людей, зміцнювати міжнародні зв'язки та привертати увагу до нагальних проблем сучасності.

Таким чином, драма-феєрія Лесі Українки є філософською драматичною поемою, створеним поетесою новим жанром. Унікальність

структури цього чудового твору надає багатий матеріал для його інтерпретацій та мистецьких утілень. А багатоплановість та синтетичність мислення «Лісової пісні» дає можливість для українських митців і на сучасному етапі шукати різноманітні шляхи її трансформації.

Висновки до першого розділу

1. Досліджено, що Леся Українка була яскравим представником неоромантизму в українській літературі, який характеризувався прагненням до вираження емоційності та інтимності через міфологічні образи, сильну індивідуальність та багатство мови. Творчість письменниці відображала важливі теми і проблеми свого часу, такі як національна самостійність, соціальна нерівність та жіночі права.

Світове визнання Леся Українка здобула як драматург-новатор. Для її драм і драматичних поем «Одержима», «Вавилонський полон», «Кассандра». «Руфін і Присцилла», «Оргія», «Кам'яний господар» характерне використання образів світової міфології, історії та культури, глибокий інтелектуалізм, утвердження ідеї незламності людського духу

Окрасою її творчості стала драма-феєрія «Лісова пісня», яка є яскравим прикладом її таланту та новаторства. Це захоплююче літературне творіння втілює поєднання різних жанрів, включаючи драму, вірші та музику. У своїй драмі-феєрії Леся Українка вдало поєднала сюжетну лінію з унікальними художніми висвітленнями та символікою, даруючи нам глибокий зміст і естетичне задоволення. Це творіння є вагомим спадком Лесі Українки та визнаним шедевром української літератури.

2. З'ясовано, що у драмі «Лісова пісня», реальність та міфічний світи тісно переплітаються, створюючи магічну та таємничу атмосферу. Письменниця використовує міфологічні образи та символи, щоб доповнити та поглибити емоційну та філософську глибину твору.

У творі розповідається про головного героя – Лукаша, який зустрічається з таємничим міфічним світом в особі Мавки, Лісовика, Потерчати, Русалки, Водяника, Русалки Польової та ін. Образ Мавки вдало поєднує в собі глибину символіки, інноваційні смислові зміни та відкритість для асоціацій.

За фольклорними джерелами, які відносяться до уявлень про Мавку, цей образ можна розглядати як антропоморфне втілення людської душі. Він символізує наявність духовного аспекту і втілює його через свою істотність. Різні міфологічні символи та персонажі у поезії символізують різні ідеї та цінності, що дозволяє читачеві відчувати більш широкий діапазон емоцій та почуттів. Мавка, Лісовик, Водяник, Русалка, Потерчата та інші персонажі є нереальними істотами, але Леся Українка наділила загальнолюдськими рисами: вони по-людськи сприймають, відчувають і переживають радощі, невдачі, горе, по-людськи родичаються, а також гніваються.

3. Проаналізовано, що багато видатних митців неодноразово звертались до драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня», яка є яскравим прикладом інтерпретацій у сферах кіно, театру, музики та балету. Цей твір став одним з найвідоміших і найцінніших творів української літератури, котрий неодноразово було втілено у різні форми українського мистецтва.

«Лісову пісню» по праву вважають брендом українського балету, як в Україні так і за її межами. Балет «Лісова пісня» на сьогодні являється візитівкою українського хореографічного мистецтва. Покази вистави відбуваються в різних країнах: Румунії, Японії, США та ін. За час довгого сценічного життя вистави, провідні партії у ній виконали найкращі українські танцівники.

Найвідоміші вітчизняні театри до сьогодні продовжують ставити балетну постановку «Лісової пісні». Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка, Одеський національний академічний театр опери та балету, Київський національний академічний театр оперети, Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької та ін.

РОЗДІЛ II. Художні властивості кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня»

2.1 Ідейно-тематичний аналіз кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня»;

Тема: зображення світу людини й світу природи в їх гармонійних та суперечних взаєминах;

Ідея: показати красу та силу великого та чистого кохання;

Надзавдання: показати глядачеві, що у людини повинно бути все прекрасне, і душа і тіло. Потрібно в першу чергу навчитися любити та поважати себе, вміти робити правильний вибір, аналізувати свої дії та вчинки;

Конфлікт: боротьба двох світів: реального – Лукаш та Килина, міфічного – Мавка та лісові створіння;

Наскрізна дія: зустріч Мавки та Лукаша, які покохали один одного, але за це ще треба поборотися;

Час дії: починається з ранньої весни та закінчується пізньою осінню;

Місце дії: галявина волинського лісу;

Форма: у постановці наявні сольні, дуетні та масові форми;

Стиль: контемп (contemporary), народна та стилізована хореографія;

Жанр: лірико-драматичний.

Лібрето

Рання весна, все навкруги спить. На деревах ледь-ледь зазеленіли листочки, лунає перший спів пташок. З першим променем сонця, прокидається чарівна Мавка – наша головна героїня. Вона починає радіти приходу весни. Побачивши, що її сестри ще сплять, молодиця пробуджує їх після зимового сну. Дівчата прокидаються та радіють одна одній, все навколо

оживає. Привабливі духи-діви починають несамовито кружляти у танці, радіючи приходу весни.

Раптом танець прекрасних німф перериває чарівний звук сопілки, а на галявину виходить високий та молодий парубок – Лукаш. Хлопець прогулюється та грає на сопілці. Він настільки захоплений своєю грою, що не помічає молодих красунь. Звучить чарівна мелодія, яка привертає увагу лісових німф. Зазвичай люди тут майже не з'являються та й лісові істоти бояться їх, тому дівчата лякаються і ховаються за деревами, щоб не показувати своє яство.

Лукаш, нічого не підозрюючи, продовжує захоплено грати. Проте за ним продовжує спостерігати Мавка. Чарівна діва закохується в солодку гру сопілки, і з кожною нотою її душа ніби оживає. Красуня починає танцювати, зацікавившись грою, вона зовсім забуває про страх і з'являється перед парубком.

Захоплений красою Мавки, Лукаш закохується у дівчину, адже ще ніколи не бачив такої незвичної та чарівної істоти. Щасливі, закохані, заграють між собою, але водночас бояться образити чи скривдити один одного. Вони бавляться, радіють своєму щастю, танцюють свій перший танець кохання. Заради Лукаша, Мавка відмовляється від свого магічного яства, бо в серці її запалало, до цього часу незнане почуття – кохання.

Пізнє літо, та сама лісова галявина, на якій вже стоїть новозбудована хата. На ганку стоять мати Лукаша та Килина, які жваво спілкуються між собою. Матір Лукаша захоплено кружляє навколо Килини, немов бджола над квіткою, бо вважає, що кращої пари для її сина годі й шукати. Килина молода, вперта та вольова жінка, яка має лише одну мету – вийти заміж. Але на галявину до них виходять Лукаш з Мавкою, створивши досить незручну картину.

Мати Лукаша, щоб якось розрядити дану ситуацію, відволікає сина, попросивши його зіграти їм на сопілці. Скориставшись моментом Килина, намагається позбавитись конкурентки. Спочатку вона критикує дивне вбрання Мавки, висміюючи його, а потім взагалі штовхає дівчину, тим

самим показуючи, що їй тут не місце. Ледь стримуючи сльози, чарівна дівка біжить до коханого Лукаша, в надії що той її захистить, але Мавку спиняє мати Лукаша. Жінці не подобається захоплення сина, особливо не до вподоби її одяг, манери та зачіска. Тож мати проганяє молодицю з галявини, в надії що її син обере Килину.

Лукаш не помічаючи, що відбувається позаду нього, захоплено грає на сопілці. Але раптом його гру перериває Килина, яка вихоплює інструмент, та починає загравати до хлопця. Молодик звісно намагається повернути сопілку, але Килина досить жвава та прудка, і зробити це не так то й легко. Сховавши інструмент за спиною, Лукаш випадково обіймає молодицю. Мавка помічає, як Лукаш цілує Килину та заграє до неї. Не витримавши такої зухвалості, красуня тікає в ліс.

Лукаш, забувши про Мавку, починає захоплюватись Килиною, адже йому до вподоби її проворність та краса. Щастю матері Лукаша не було меж, і тому на radoщах вона вирішує одразу благословити молодят.

Приходить пізня осінь, а з нею настають муки для Мавки, коли вона дізнається про весілля Лукаша з Килиною. Вона переживає щем і розчарування від жорстокості світу людей. Серце Мавки розривається, бо вона знає, що без Лукаша її життя стає безглузде. Її сестри-подруги, лісові мавки, приходять, щоб підтримати та заспокоїти її, але навіть їхні зусилля не можуть змити страждання, що засів глибоко у серце Мавки. Її душа горить вогнем невтоленного болю.

Несподівано із-під землі виходить масивний, жахливий «Той, що в скалі сидить». Сестриці страхом охоплюються та ховаються, намагаючись забрати з собою Мавку, але та відштовхує їх. Марище намагається переконати Мавку піти з ним у невідомий, далекий світ – під землею, де панує тиша та спокій, де ніхто не спонукатиме до мрій. Мавка погоджується на пропозицію і просить «Того, що в скалі сидить» забрати її до свого світу. Дівчина з розгорнутими руками кидається в обійми темряви, лишивши по собі лиш вогонь свого болю, як символ нерозривного кохання.

Нарешті Лукаш усвідомлює, що не Килина, а Мавка – його справжнє кохання. Він біжить у ліс у пошуках коханої, та замість Мавки він натрапляє на лісових духів, які хочуть помститися за біль своєї подруги. Весь чарівний світ лісу ніби повстав проти Лукаша. З останніх сил хлопець намагається покликати Мавку, що б випросити в неї прощення. Лунають прощальні звуки сопілки, як останній подих юнака.

І ось з'являється вона – його кохана. Але це вже не Мавка, це лише її дух, який зустрічає Лукаша як давнього друга. Парубок падає на коліна, намагаючи вимолити прощення, адже навіть і подумати не міг скільки болю завдав Мавці. Дух діви прощає юнака, бо лиш любов врятує від зла.

Дійові особи та їх характеристика

Найхарактернішою ознакою композиції є органічне переплетення двох світів: людського та природнього. Міфічні створіння персоніфіковані, проте бачення добра і зла дещо різняться.

Мавка – приваблива красуня лісу, котра має чарівну й ніжну натуру. Пройшовши через перешкоди на своєму шляху, вона залишається доброю, світлою та співчутливою особою, сповненою ліризму. Вона уособлює лісову царівну, яка вдягнену в світло-зелені шати, з довгими розпущеними зеленими косами. Вродливиця втілює ідеали людяності, чистоти та духовної рівноваги. Її образ символізує весну й радість, вірне кохання й прекрасну мрію.

Лукаш – молодий хлопець з виразною привабливістю. Має чорне волосся та струнку фігуру, а його очі ще зберігають деяку дитячу наївність. Коли він грає на сопілці, його музика настільки прекрасна, що вона розбуджує природу, немов сонячні промені.

Парубок нерішучий та дещо трохи залежить від думки матері. Ці аспекти його характеру стоять у контрасті з його ніжною природою. Лукаш уникає конфліктів, навіть уявних. Спочатку він був відкритим і душею чистим, але з часом його характер змінюється в протилежний бік, втрачаючи не тільки свою пристрасть до Мавки, а й її саму.

Мати Лукаша – зріла жінка з багатим життєвим досвідом, яка вважає багатство своїм головним джерелом щастя. Вона скупа, заздрісна вдовиця, яка постійно стикається з нещастями та схильна до сварок, але дуже кохає свого сина. Вона не сприймає серйозно Мавки та дещо зверхньо до неї ставиться, про що буде жаліти пізніше. На її думку Мавка зовсім не відповідає образу працюючої, здорової та простої сільської дівчини. Мати самостійно приймає рішення про долю свого сина, влаштовуючи його шлюб з багатою вдовою Килиною. Але згодом вона буде ненавидіти й саму Килину.

Килина – повна протилежність Мавки в духовному плані, вона занадто захоплена матеріальними цінностями і життям на землі. Килина є хитрою, оскільки, навіть знаючи про почуття Лукаша до Мавки, вона все ж таки заманює молодого чоловіка та зваблює його.

Все, що має значення для Килини – це матеріальні блага. Вона вбрана у дорогі одязі проте її душа не здатна відчувати справжні почуття. Килина постає символом егоїзму, гордовитості, лукавості та жадібності, не маючи в душі нічого духовного. У своєму житті вона так і не познала істинного кохання й ніколи не зрозуміла, чим гірша за Мавку.

Лісові Нявки – молоді дівчата, які є найближчими подругами Мавки. Це таємничі істоти, більшість з яких мають темне волосся, мінливий та бездушний погляд. Лісові красуні завжди поряд з Мавкою та підтримують її у всьому, як справжні сестри. Вони мрійливі й загадкові за характером, завжди готові пожартувати та повеселитись. Варто зазначити, що вони також мають свою частку хитрості, яка додає їм певну привабливість.

«Той, що в скалі сидить» – або як його ще називають щезником, щезун, оцизник – дух що мешкає в горах, та є їх сином. Це зла істота яка негативно налаштована проти людей. Його ставлять в один ряд із дідьком, чортом та бісом. Саме він приносить хвороби, мор, насилає голод, але за умови якщо його потривожили. Щезник це справжнє втілення непереможної та абсолютної тьми.

2.2 Композиційно-архітектонічна будова кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня»

Хореографічна драматургія постановки

Експозиція: рання весна, все пробуджується після довгого зимового сну. Танець лісових дів та Мавки.

Зав'язка: Поява Лукаша, який грає на сопілці, що привертає увагу Мавки. Мавка та Лукаш закохуються один в одного;

Етапи розвитку дії:

I ступінь – Лукашевій матері зовсім не подобається Мавка, для свого сина вона хоче кращої долі, і тому приводить додому Килину;

II ступінь – Побачивши яка Килина проворна, Лукаш перекидає свою увагу на неї;

III ступінь – Мавка не витримує побаченого і тікає до лісу;

IV ступінь – Лукаш забуває про Мавку та одружується з Килиною.

Кульмінація: Мавка у розпачі, адже тепер її серце зражене. Перед нею з'являється Марище та пропонує їй піти з ним в світ забуття.

Розв'язка: Лукаш розуміє, що не любить Килину і йде від неї геть. Він йде в ліс шукати Мавку, граючи їх мелодію на сопілці. Але ліс та всі лісові істоти непривітно зустрічають гостя, вони хочуть йому помститися за зраду. Втікаючи від примар, Лукаш зазиває Мавку, граючи в останнє на сопілці.

Фінал: Поява духу Мавки, який прощає Лукаша.

Музична драматургія проєкту

Основні частини	Назва	Такти	Тривалість
Експозиція	ЯРРА – «Мавка»	28	2 хв. 33 с.
Зав'язка	Мирослав Скорик – «Мелодія ля-мінор»	22	1 хв. 42 с.
Розвиток дії	GG Гуляйгород – «Орлиця»	32	1 хв. 36 с.

Кульмінація	MNISHEK – «В саду осіннім айстри білі»	34	2 хв. 41 с.
Розв'язка	Лея – «Мара»	30	1 хв. 29 с.
Фінал	Христина Соловій – «Лісова пісня»	74	1 хв. 23 с.
Усього	–	240	10 хв. 21с.

Порядок та назви танцювальних епізодів

1. «Рання весна»

Пробудження лісу після зими. Танець мавок. За тривалістю цей епізод триває 2:33 хвилини. В ньому приймають участь:

- Мавка – Кондратенко Вікторія;
- 4 подружки Мавки – Путря Анна, Федоренко Ангеліна, Волочок Владислава та Годун Катерина.

2. «Раптовий гість»

Поява на сцені Лукаша. Він грає на сопілці, яка зачаровує Мавку та пробуджує в них почуття любові. Цей епізод триває 1:42 хвилини. У ньому приймають участь:

- Мавка – Кондратенко Вікторія;
- Лукаш – Сокол Олексій.

3. «Третя зайва»

Мати Лукаша приводить Килину, бо мріє, щоб та стала їй невісткою. Але раптом зустрічають Мавку з Лукашем. Побачивши конкурентку, Клина заграє до Лукаша, та й парубок відповідає їй взаємністю. Від радості, мати Лукаша благословляє молодят. За тривалістю цей епізод триває 1:36 хвилини. В ньому приймають участь:

- Мати Лукаша – Волочок Владислава;

- Лукаш – Сокол Олексій;
- Килина – Годун Катерина;
- Мавка – Кондратенко Вікторія.

4. «Не журися, сестро»

Мавка страждає від болю зради. Вона засмучена і здається, що життя закінчилось. Її всіляко намагаються заспокоїти її сестри – мавки, але все марно. Через її біль, до них з'являється «Той, що в скалі сидить» і забирає Мавку в своє царство. За тривалістю цей епізод триває 2:41 хвилини. В ньому приймають участь:

- Мавка – Кондратенко Вікторія;
- Подружки-мавки – Путря Анна та Годун Катерина;
- «Той, що в скалі сидить» - Солохненко Віктор.

5. «Розпач і помста»

Лукаш тужить за Мавкою, він розуміє що Килина зовсім не та якою б хотіла здаватися. Хлопець намагається знайти Мавку, граючи їх мелодію. Але ліс зустрічає зрадника зовсім непривітно. Цей епізод триває 1:29 хвилини. В ньому беруть участь:

- Лукаш – Сокол Олексій;
- «Той, що в скалі сидить» – Солохненко Віктор;
- Лісові духи – Волочок Владислава, Путря Анна, Федоренко Ангеліна, Годун Катерина.

6. «Лиш любов збереже в цьому світі життя»

Поява духа Мавки перед Лукашем. Дівчина прощає коханого та танцює з ним прощальний танець. Йде перший сніг. За тривалістю цей епізод триває 1:23 хвилини. В ньому беруть участь:

- Дух Мавки – Кондратенко Вікторія;
- Лукаш – Сокол Олексій;

• Лісові духи – Волочок Владислава, Путря Анна, Федоренко Ангеліна, Годун Катерина.

2.3 Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія

У хореографічному творі «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня» я використовувала переважно сучасні україномовні пісні.

В першому епізоді звучить пісня **ЯРРА – «Мавка»**. Її виконує синтез-етно-рок-гурт з Києва. Гурт виконує переважно етнічні музичні картини, натхненні історією Київської Русі і побутом слов'ян, а також казки та стародавні легенди. Музику та слова написав Роман Пустирев – вокаліст і гітарист гурту.

Ця пісня надихнула мене на створення цього хореографічного твору, занурюючи нас в чарівний світ мавок, лісовиків та русалок. Вона ще з перших нот показує нам весну та пробудження всього живого. Весь ліс ніби оживає, а з першим співом пташок покидаються й мавки.

Музичний розмір – 4/4.

Темп: жвавий.

Характер музики: легкий та весняний.

У другому епізоді звучить «**Мелодія ля-мінор**» українського композитора **Мирослава Скорика**. Також він відомий як народний артист України та заслужений діяч мистецтв, Національна легенда України. А також внучатий племінник Соломії Крушельницької. Народився митець 13 липня 1938 року у Львові. Один з найвідоміших музичних творів композитора був написаний до фільму «Високий перевал» за проханням кінорежисера Володимира Денисенка. Вперше цей музичний твір був створений для флейти й фортепіано. Цю композицію я взяла як окрасу, мелодія яка може розказати те, що неможна показати, а саме перші почуття закоханих.

Композиція ніби поглинає нас з середини, занурює в глибинні підвалини душі, наповнюючи най чистим почуттям – коханням.

Музичний розмір – 4/4.

Темп: повільний.

Характер мелодії: ліричний.

У **третьому** епізоді звучить пісня відомого українського фольклорного ансамблю **GGГуляйгород – «Орлиця»**. Гурт був заснований у 2002 році в місті Кропивницькому. Окрасою репертуару є традиційні обрядові та побутові пісні, головною метою яких є популяризація та збереження традицій в сучасному контексті.

Пісня «Орлиця» була випущена в 2010 році та ввійшла до альбому «Terra cosaccorum. Тера Козацька». Українська традиційна і шляхетна музика XV-XVIII ст.». Саме ця пісня підкреслює колорит українського побуту. Вона яскраво освітлює характер героїв, особливо хвацьку вдачу Килини, яка і є тією «орлицею» яка так і горнеться до Лукаша. Завдяки грайливій формі мелодії, яка переплітається з танцювальними рухами головних персонажів, вони чудово доповнюють один одного.

Музичний розмір – 4/4.

Темп: жвавий.

Характер мелодії: танцювальний та грайливий.

У **четвертому** епізоді звучить пісня українського музичного гурту **MNISHEK – «В саду осіннім айстри білі»**. Це кавер на відомий український романс 60-х років XX століття, який по праву вважають українською народною піснею, позаяк автор пісні невідомий. Завдяки неймовірному вокалу Анни Міщенко – солістки гурту, пісня передає неймовірну духовну силу фольклору в поєднанні з сучасним звучанням.

Ця пісня справді бере за душу, тому я її обрала на епізод, де Мавка страждає від болю який їй завдав Лукаш. Ввесь світ для неї помирає, адже дівчина відмовилась від свого яства заради коханого, а він зрадив її. Пісня повільна та сумна, вона милозвучно підкреслює внутрішній стан героїні, яка розбита вщент. Слова «...в моєму серці гаснуть сили, чужою стала я тобі...»

описують точний стан душі головної героїні. Тому, виходячи з таких особливостей, я і обрала дану композицію.

Музичний розмір – 4/4.

Темп: повільний.

Характер мелодії: сумний.

П'ятий епізод починається з пісня української співачки **Леї – «Мара»**. Це молода виконавиця – Ліза Васильківська, яка яскраво ввійшла в світ музики своїм новим альбомом «Бестіарій» (2023 року). Лея розкриває та розповідає про міфічних створінь України, таким чином зацікавлюючи слухача нашою культурною спадщиною.

Мара – жіночий персонаж слов'янської міфології, який постає як привид, злий дух. Мару можна побачити уночі під місячним сяйвом. Найчастіше її описували як високу постать, що душить по ночах. Марами ставали души скривджених жінок. Незаймана дівчина, яка мала стати чиею дружиною, також могла стати марою, якщо цей чоловік її зрадив та одружився з іншою. Вона тоді приходила мучити його уночі.

На мою думку, такий опис цієї істоти, найвиразніше дає характеристику ситуації, що сталася між Мавкою та Лукашем. Адже її коханий обрав іншу – одружившись з нею. Тому ця пісня, на мою думку, найкраще передає настрій та потрібні емоції драми.

Музичний розмір – 4 /4.

Темп: швидкий.

Характер мелодії: містичний, драматичний.

У **шостому** (заключному) епізоді я обрала пісню **Христини Соловій – «Лісова пісня»**. Ця композиція є саундтреком до відомого мультфільму «Мавка. Лісова пісня» 2023 року. Христина Соловій відома українська співачка яка народилась в місті Дрогобич, Львівської області. Дівчина стала відома завдяки виконанню лемківської пісні «Горе долом ходжу» яку представила на пісенному конкурсі «Голос країни – 2013». Оскільки «Лісова пісня» Лесі Українки ще з дитинства була найулюбленішою книгою Христини, вона пише слова до саундтреку «Лісова пісня».

На мою думку, кожна історія має власний фінал, який має закінчуватись миром та добром. Оскільки ця пісня світла, легка та ніжна, вона чітко підкреслює той емоційний стан, який відбувається на сцені: наші герої миряться. Слова «...і буде вічна весна...» ніби повертають нас на початок історії, щоб вкотре нагадати нам, що світом править любов та мир. На мою думку це краща пісня яка може надихнути на переосмислення наших цінностей. Після прослуховування композиції, ми ніби занурюємось в світ чарів та мрій сповнених життєвою енергією. Саме тому ця пісня і стала вінцем хореографічного твору.

Музичний розмір – 3/4.

Темп: помірний.

Характер мелодії: чарівний та мрійливий.

Костюми

Костюм в хореографічній постановці відіграє важливу роль. Він допомагає втілити образ персонажа, створює атмосферу і передає інформацію про час, місце та соціальний статус персонажа. Костюм може підкреслювати характеристики персонажа, виражати його настрій або символізувати певні ідеї. Він також може допомагати акторам почуватися комфортно на сцені та допомагати їм виразити свої рухи та жести. Усе це допомагає створити повну та переконливу візуальну картину для глядачів.

«**Мавка**» – Біла довга сорочка з розрізами по боках та широким рукавом. Поверх одягається ще зелена сорочка з срібними вишитими орнаментами, котрі нагадують слов'янські руни. Легкий зелений пояс з прозорої тканини. Зачіска: дві заплетені коси з зеленим накладним волоссям (канекалон). Взуття: тілесного кольору напібалетки.

Макіяж головної героїні: губи – нюдова помада, очі – зелені стрілки, що гармонійно підходять до костюму. Для більшої виразності очей –

накладні чорні вії. На обличчі розмальовані білі слов'янські візерунки, що додають образу магичності (Додаток 7).

«**Дух Мавки**» – Біла довга сорочка з розрізами по боках та широким рукавом. Зачіска – дві заплетені коси з зеленим волоссям. Взуття – тілесного кольору напібалетки (Додаток 11).

«**Лукаш**» – біла вишита сорочка, з поліським орнаментом та широким рукавом. Легкі сірі штани – ногавиці, підперезані червоним плетеним поясом. За поясом запхнута сопілка. На ногах – білі онучі та постолои (Додаток 8).

«**Килина**» – біла вишита сорочка з червоним густим намистом, так як це була заможна панянка. Білі панталони з білим під'юпником, поверх якого вдягається чорна спідниця, яка по обидві боки розшита вишивкою. Головний убір – заплетена коса навколо гульки, поверх одягаються квіти. Взуття – білі шкарпетки з постоломи.

Макіяж сценічний: губи – червона помада, очі – коричневі тіні з чорними стрілками та накладними віями, для більш виразного образу (Додаток 9).

«**Мати Лукаша**» – Вишита довга біла сорочка та гофрована спідниця червоного кольору. Темно-синього кольору корсетка з червоним намистом. На голові – хустка біла, прикрашена малюнком з квітів та білими китицями на краях. На ногах – червоні чоботи.

Макіяж – сценічний. Губи – нюдового кольору, адже жінка вже в віці. Очі – коричневі тіні з накладними віями (Додаток 10).

«**Лісові Мавки**» – Довгі білі сорочки з розрізами по боках та широкими рукавами, поверх яких вдягається легка зелена сорочка з срібними вишитими орнаментами. Пояс – зелений з сріблястою вишивкою та бахромою. Взуття – тілесного кольору напібалетки. Волосся розпущене, лише передні прядки підібрані й заколоті позаду.

Макіяж – сценічний, очі – коричневі, або сірі тіні – в залежності від кольору очей. Вії – накладні, губи – зеленого або синього кольору, адже це магичні істоти (Додаток 1).

«Марище або «Той, що в скалі сидить» – облягаюче чорне вбрання, яке складається з чорних лосинів, до яких пришитий хвіст, та чорної сорочки з слідами від кігтів. Поверх одягається чорни, довгий плащ. На голові – чорні роги, волосся скуйовджене. На ногах чорні чоботи.

Макіяж – нафарбований чорними тінями, очі підведені чорним олівцем, для більш похмурого погляду. На обличчі намальовані чорні візерунки (Додаток 12).

«Лісові духи» – обтягуючий комбінезон чорного кольору, а також чорні накидки з капюшоном. Взуття – чорні джазовки.

Макіяж – сценічний: губи – чорна помада, очі – коричневі тіні з чорними стрілками та накладними віями, для більш виразного образу (Додаток 13).

Реквізит

Не менш важливою складовою хореографічної постановки – є використання реквізиту, адже він може допомогти передати або доповнити дію, яка зображується на сцені. Зазвичай це предмет або ціла конструкція, які використовуються на сцені під час показу певного дійства. Фактично це може бути будь-яка річ, яку можна вільно пересувати по сцені. Але важливо сказати, що також це може бути й декорація або елемент побуту, які можуть допомогти глядачеві у розуміння та баченні певних ознак місця, часу та характеру.

У хореографічній постановці, я також використовувала реквізити задля більш яскравої передачі характеру та настрою постановки. Так наприклад, у другому епізоді Лукаш виходить з **сопілкою**. Мабуть це найголовніший атрибут всього твору, бо це саме той інструмент який поневолив душу Мавки. Також важливо сказати, що можливо аби не цей інструмент, то наші головні герої могли б ніколи і не познайомились.

У сцені «Третя зайва» сопілка фігурує як привід для Килини аби привернути увагу Лукаша. Дівчина хоче позбутись Мавки і задля цього

розігрує сцену, де вона забирає інструмент у парубка, який в процесі гри її цілує. Також аби показати схвалення матір'ю нової невістки, в епізоді задіяна **ікона Божої Матері**, якою мати Лукаша благословляє молодят. Як відомо цієї традиції дотримувались наші предки, як символ запоруки сімейного щастя молодих. Такий обряд означав, що батьки вручають долю наречених Богородиці.

Сцена «Не журися, сестро» мабуть одна з найбільш емоційних. Щоб в повній мірі передати всю трагічність картини, я використала **чорний плащ**, який відіграє роль переходу в потойбічний світ. В момент коли Мавка погоджується піти разом з «Тим, що в скалі сидить», вона поринає в його обійми, тим самим переходить в інший світ. Цей епізод показує, що від болю й гніву вмирає не тільки фізичне тіло Мавки, а й душевне.

Так як п'ятий епізод найбільш містичний та моторошний, тут задіяні такі реквізити як: **чорні полотна**, якими лісові істоти намагаються залякати головного героя. Саме чорний колір символізує темні сили та є передвісником біди. Таким чином полотна натякають глядачеві на трагічну долю Лукаша.

Оскільки останнім епізодом стала сцена примирення, головною задачею постає показати той «рай» на який заслужили головні герої після всього пережитого. Тому тут задіяні **квіти** та **віночок з білих квітів**. Символом вічної весни постають білі квіти, якими Мавку прикрашають її подруги. Таким чином готуючи її до весілля та підкреслюючи її молодість та чистоту. На знак вірності та любові, Лукаш одягає на Мавку віночок, котрий символізує ніжність, мир та любов.

Під час показу хореографічних номерів також був задіяний **проектор**, який допоможе глядачеві більш яскраво сприйняти місце, де відбуваються всі події (картина лісу та галявини) та час (весна, літо та осінь), згідно з епізодами постановки. Наприклад, у першому епізоді я задіяла відеоряд картин лісу. Це було зроблено задля того, щоб глядач міг поринути у світ мавок та русалок, а також відчутти атмосферу магічного пралісу.

Також, що б надати постановці більш магічного забарвлення була задіяна **димови машина**. До прикладу в першому епізоді, дим відіграє роль ранкового туману, а в останньому – образ хмар.

Освітлення

Одна з ключових частин будь-якого театрального дійства являється освітлення. Це невід’ємний елемент, який допомагає показати картину більш повною та налаштувати на правильне сприйняття загалом. Гра світла може посилити відчуття та занурити глядача в потрібну атмосферу.

Одним з важливих завдань було правильно підібрати освітлення для всіх хореографічних епізодів, щоб підкреслити всі деталі, риси та передати повну картину твору. Так для першої і третьої картин, я використала яскраве та тепле освітлення. Це допомогло поринути в весняну та літню атмосферу лісу.

У сцені «Раптовий гість» використовується кілька варіантів освітлення, щоб створити потрібну атмосферу. Спочатку сцена повністю освітлена, але поступово світло починає спадати, передаючи зміну часу дня. В особливий момент танцю Мавки та Лукаша, світло зводиться до мінімуму, надаючи сцені інтимності й таємничості. В кінці епізоду світло повністю вимикається, створюючи ефект ночі і закінчуючи сцену романтичною нотою.

Для досягнення трагічного сприйняття танцю «Не журися, сестро», були використані стробоскопи, а також темне та червоне освітлення. Ці елементи створюють особливу атмосферу, що додає епізоду підтексту містичності та драматичності образів міфічних постатей. Стробоскопи, які миготять яскравим світлом, надають рухам танцюристів енергетику та ритмічність, а також створюють ефект незвичності і нереальності. Темне та червоне освітлення підкреслюють загадковість і таємничість сцени, викликаючи почуття напруження та несподіваності. Ці візуальні елементи доповнюють та підсилюють емоційний стан глядачів, дозволяючи їм глибше

зануритись у світ танцю та почути мову образів через сильне впливове освітлення.

Освітлення в сцені «Розпач та помста» грає не менш важливу роль, оскільки воно допомагає передати настрій і атмосферу, де вся «нечиста» сила постає у повній красі. Щоб підкреслити загадковість та моторошність лісу, освітлення було змінене на темне, створюючи темну та загадкову ауру навколо персонажів та подій. Це допомагає створити відчуття напруження, підсилюючи емоційний ефект сцени.

Додатково, для показу моторошності та непередбачуваності подій, були використані стробоскопи. Вони створюють моментальне, інтенсивне світло, що миготить і розривається, надаючи сцені вражаючий ефект. Це допомагає підкреслити сили зла та хаосу, які перебувають у цьому місці. Стробоскопи також створюють візуальну динаміку і ритм, що підсилює ефект напруги та небезпеки.

Разом з темним освітленням та стробоскопами, освітлення в сцені «Розпач та помста» виконує важливу функцію в передачі інтенсивності емоцій, що підсилює та глядачів у світ драматичних подій.

Метою фінальної частини постановки було створення вражаючого ефекту, який би заповнив сцену яскраво-білим освітленням. Ця атмосфера була розроблена з ціллю передати глядачеві картину раю, виражаючи безмежну красу та спокій. Інтенсивне освітлення підкреслювало важливість моменту і створювало ауру чистоти, запам'ятовуючись всім присутнім.

Отже, у процесі створення хореографічного твору «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня», я спробувала себе не лише в ролі балетмейстера, а й режисера. Головною метою для мене було передати всю атмосферу містичного світу «Лісової пісні», адже це справжня окраса української культури. Важливим та новим досвідом для мене були підбір цікавої музики, яка б гармонійно підходила під цей твір, вибір костюмі, щоб повною мірою охарактеризувати кожен образ, а також пошук лексики танцю та ознайомлення з українською міфологією, щоб повною мірою показати побут та магічний світ вірувань наших предків.

Висновки до другого розділу

1. У ході реалізації кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня» нами було у повній мірі розкрито його художні особливості, а саме: на основі драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» створене лібрето хореографічної композиції; охарактеризовано головних героїв постановки – Мавки, Лукаша, матері Лукаша, Килини та інших.

Сформульовано *тему хореографічної постановки, ідею*, визначено *конфлікт*, який побудований на основі двох ліній сюжету – Мавка та Лукаш; Лукаш та Килина; визначено *надзавдання та наскрізна дія* хореографічної постановки.

Вказано час та місце, де відбуваються зображені у хореографічній постановці події, а саме: галявина волинського лісу, описаного у драмі Лесі Українки «Лісова пісня», на основі якого створювався наш хореографічний твір, які відбувалися впродовж весни, літа і закінчилися пізньої осені.

Хореографічна композиція створена із використанням лексичного матеріалу українського народного танцю, контемпу (contemporary) та стилізованих рухів українського народно-сценічного танцю; застосовані сольні, дуетні та масові танцювальні форми. Постановка належить до лірико-драматичного жанру.

2. Досліджено композиційно-архітектонічну побудову, що вміщає у собі хореографічну та музичну драматургію. Сюжетну лінію поділено на епізоди; музичний супровід аналогічно поділено на етапи сюжетного розвитку; пораховано кількість тактів та створено діаграму довжини танцю.

Зазначено тривалість кожного епізоду та вказані герої, які з'являються у сцені. Здійснена характеристика музичного супроводу до кожного епізоду. Опрацьована інформація про виконавців, тексти пісень, історію створення музичних композицій та вказаний вплив певного музичного супроводу на розкриття ідейно-тематичного змісту.

Описано кожен елемент танцювального костюму головних персонажів та учасників масових танців; декорацій та реквізиту, що дає змогу повністю зануритись у сюжетну лінію та пережити події із головними героями. Проведено роботу із освітленням сцени, що доповнювало загальну картину сприйняття постановки глядачем. Усі названі компоненти роблять хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною до сприйняття.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Під час роботи над кваліфікаційною роботою «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня», нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел вітчизняних та зарубіжних (В. Агеєва, Т. Гундорова, М. Кармазіна, А. Костенко та Н. Бабій) і на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Досліджено, що Леся Українка є видатною українською поетесою, драматургинєю та активісткою, що залишила незабутній відбиток у світовій та вітчизняній літературі. Вона по праву вважається однією із видатних представників української літератури ХІХ-ХХ століть. Її творчість відображає важливі аспекти соціального життя того періоду, і залишається актуальною й сьогодні.

У своїх творах Леся Українка вдало поєднувала різні жанри і стилі, створюючи глибокі і емоційно насичені твори. Всесвітньо відомі драматичні поеми письменниці, такі як: «Одержима», «Вавилонський полон», «Кассандра», «Руфін і Присцилла», «Оргія», «Кам'яний господар» у яких письменниця майстерно зверталася до образів світової міфології, історії та культури. Ці твори – яскраве свідчення глибокого інтелекту майстрині, в яких вона стверджувала ідеї незламності людського духу.

Одним з найяскравіших зразків таланту та новаторства Лесі Українки стала драма-феєрія «Лісова пісня», яку визнано шедевром української літератури. У своїй драмі-феєрії письменниця зображує чисте та щире кохання дивовижної лісової істоти Мавки до простого сільського парубка Лукаша. Це фантастична історія із цікавою ідеєю та мораллю, у якій поєднані теми дружби, любові та взаєморозуміння між природою.

2. З'ясовано, що у творі «Лісова пісня» Лесі Українки органічно сплітаються реальність та міфічний світ, створюючи магічну та таємничу атмосферу. Герої драми знаходяться у постійному контакті з таємницями природи та духовним світом. Перелесник, Марище, «Той, хто греблі рве»,

Водяник, Лісовик, Русалка, Потерчата на інші казкові персонажі драми – це представники природи, яка вабить і лякає людину своєю загадковістю і таємничістю. Здатність викликати у глядачів почуття та емоції, відчуття дива та захоплення є одним із провідних аспектів міфології у драмі-феєрії «Лісова пісня».

Велика увага у драмі приділяється українським традиційним пісням, ритуалам та обрядам, які теж мають міфологічне значення. Вони втілюють стародавні традиції та вірування українського народу. Ці обряди символізують тісний зв'язок людини з природою, пошану до духовного світу та до ритуального перехід від одного стану до іншого.

Тобто, «Лісова пісня» Л. Українки виступає своєрідним гімном переказам, легендам, повір'ям, створених українським народом. Завдяки використанню українських традиційних пісень, ритуалів та обрядів, ця драма-феєрія є не тільки літературним твором, але й важливим елементом культурної спадщини.

3. Проаналізовано, що драма-феєрія «Лісова пісня» Лесі Українки є чудовим прикладом того, як літературний твір може бути втілений у різних видах мистецтва. Першу постановку вистави «Лісова пісня» здійснив Державний український драматичний театр (сьогодні – Дніпропетровський драматичний театр ім. Т. Шевченка). З того часу п'єса з незмінним успіхом ставилася майже усіма театрами України.

Із розвитком кінематографу драма-феєрія «Лісова пісня» не залишилася без уваги. Режисерами В. Івченко, а пізніше Ю. Ілленко на кіностудії ім. О. Довженка відбулися екранізації цього твору. Головних героїв обох кінострічок втілювали видатні українські актори Р. Недашківська, В. Сидорчук, Л. Єфименко та В. Кремльов; міфічних персонажів зображали А. Роговцева та І. Миколайчук.

Мультиплікаційний фільм «Лісова пісня» був створений аніматорами В. Котеночкіним та Ю. Поповим, а у 2023 році світ побачив 3D-анімаційний фільм «Мавка» режисерів О. Маламужа та О. Рубана, який вийшов у прокат

у понад 80 країнах світу та став найкасовішим в історії українського кінопрокату.

Найбільш плідно драма-феєрія «Лісова пісня» втілена у жанрі балету – це твори композиторів М. Скорульського, Г. Жуковського, С. Туркевич-Лукіяновича. В оперному жанрі цю казкову історію втілив композитор В. Кирейко. Видатні українські композитори І. Шамо та Є. Станкович створили чудову музику до вже зазначених кінострічок.

Яскравим прикладом симфонічного балету з національною тематикою вважають балет «Лісова пісня» М. Скорульського. Ця постановка і сьогодні займає почесне місце у репертуарі найвідоміших українських балетних театрів. Тож, унікальність цього чудового твору Л. Українки надає багатий матеріал для його інтерпретацій та мистецьких утілень, надихаючи українських митців на пошук різноманітних цікавих трансформацій.

4. У ході реалізації кваліфікаційної роботи «Міфічний світ Л. Українки: хореографічна постановка «Лісова пісня» нами було розкрито його художні особливості, а саме: на основі драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» створене лібрето хореографічної композиції; охарактеризовано головних героїв постановки – Мавки, Лукаша, Килини, матері Лукаша та інших.

Сформульовано *тему хореографічної постановки* – кохання; зображення світу людини й світу природи в їх гармонійних та суперечних взаєминах; *ідею* - показати красу та силу великого та чистого кохання; *конфлікт* – боротьба двох світів: реального – Лукаш та Килина, міфічного – Мавка та лісові створіння. Визначено *надзавдання*, а саме: показати глядачеві, що у людини повинно бути все прекрасне, і душа і тіло. Потрібно в першу чергу навчитися любити та поважати себе, вміти робити правильний вибір, аналізувати свої дії та вчинки. Зустріч Мавки та Лукаша, які покохали один одного, але за це ще треба поборотися – визначено *наскрізною дією*.

Вказано час та місце, де відбуваються зображені у хореографічній постановці події, а саме: історія, описана у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня», на основі якої створювався наш хореографічний твір, відбувалася на галявина волинського лісу. Всі події починаються ранньою

весною, а закінчуються пізньою осінню. Хореографічна композиція створена із використанням лексичного матеріалу українського народного танцю, контемпу (contemporary) та стилізованих рухів українського народно-сценічного танцю; застосовані дуетні та масові танцювальні форми. Постановка належить до лірико-драматичного жанру.

5. Досліджено композиційно-архітектонічну організацію, яка включає в себе хореографічну і музичну драматургію. Сюжет розбито на окремі епізоди. Зазначено тривалість та героїв, що з'являються на сцені. Для кожного епізоду надано опис музичного супроводу. Музичний супровід також розділено на етапи розвитку сюжету, і підраховано кількість тактів. Опрацьована інформація про виконавців, тексти пісень, історію створення музичних композицій та вказаний вплив певного музичного супроводу на розкриття ідейно-тематичного змісту.

Описано кожен елемент танцювального костюму головних персонажів та учасників масових танців, декорацій та реквізиту, що дає змогу повністю зануритись у сюжетну лінію та пережити події із головними героями. Проведено роботу із освітленням сцени, що доповнювало загальну картину сприйняття постановки глядачем. Усі названі компоненти роблять хореографічну постановку цілісною, виразною та доступною до сприйняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєва В. Поетеса зламу століть: Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. К.: Либідь, 2001. 264 с.
2. Бабій Надія. Міфічний персонаж у час екранної культури. Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Ідеологія національної аристократії» (на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки) (2021): 228-232.
3. Бичко А. Леся Українка: Світоглядно-філософський погляд. К.: Укр. центр духовної культури, 2000 186 с.
4. Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F_\(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F_(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82)) (дата звернення 20.04.2023)
5. Власов В. С. Історія України: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів/ В. С. Власов. Київ : Літера ЛТД, 2017. 304 с.
6. Гундорова, Т. Ранній український модернізм: до проблеми естетичної свідомості. Рад. літературознавство 12 (1989): 5-7.
7. Демедюк Марина. Внесок Лесі Українки в українське думознавство. Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Ідеологія національної аристократії» (на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки) (2021): 37-41.
8. Історія української літератури кінця XIX-початку XX століття: Підручник/ За ред. П. П. Хропка. К.: Вища шк., 1991. 511с.
9. Історія української літератури XX століття: підручник для студ. гуманіт. спец. вузів: У 2 кн. / ред. В. Г. Дончик. - К. : Либідь, 1998 . - Кн. 1 : Перша половина XX століття / В. П. Агеєва [та ін.]. - [Б. м.] : [б.в.], 1998. - 464 с.

10. Казимирів Христина Міфологеми природних стихій у драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки та її музичні втілення (на прикладі творів М. Скорульського та В. Кирейка). Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. – Львів, 2015. – Випуск 16. Частина 2. С. 1-15.
11. Калиниченко Н. Л. Українська література кінця XIX – початку XX ст.: Напрямок течії. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 30.
12. Кармазіна М. С. Леся Українка / Марія Степанівна Кармазіна. Київ : Альтернативи, 2003. 416 с.
13. Кім А. М. Хореографічна драма «Фатальна зустріч». 2022.
14. Колеснікова Ірина Підтекст порівнянь у драмі Лесі Українки «Лісова пісня» (ментально-символічний аспект) *«Ідеологія національної аристократії» (на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки)*: збірник наукових праць. Львів 2021. 620 с.
15. Корній Дара. Чарівні істоти українського міфу. Духи природи. Харків: ТОВ «Видавництво «Віват», 2020. 320 с.
16. Король А. Художня образність та символічність жіночих партій у балетах української тематики середини XX століття. *Мистецтвознавчі записки*. 2018. № 33. С. 314–320.
17. Костенко А. І. Леся Українка /упоряд. В. П. Сичевський; передм. А. Костенко. Київ : А.С.К., 2006. 511с., [16] арк. фотоіл. (Життя видатних людей).
18. Криворучко Л., Романюк О. Літопис театральних вистав за драматичними творами Лесі Українки. *Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Ідеологія національної аристократії»*(на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки) (2021): 248-252.
19. Кріль М. Лісова пісня. Мавка - кіноінтерпретація драми Лесі Українки у фільмі Ю. Ілленка." *Roczniki Humanistyczne* 60.07 (2012): 149-156.
20. Крупеньова Т. І. Міфоніми у драматичній поемі Лесі Українки «Лісова пісня». *Записки з ономастики*: [збірник наукових праць], 2002 С. 108-114.

21. Леся Українка Драматичні поеми. Лірика [Текст] / худож. М. Десятнікова. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2009. 384 с. :іл.
22. Луцц-Пурій У. Ідея щастя у творчості Лесі Українки: фольклорно-біографічні впливи. *«Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Ідеологія національної аристократії» (на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки) (2021): 67-73.*
23. Мельниченко О. В. Стилiстика балету М. Скорульського «Лiсова пiсня» як джерело творчостi в українськiй балетнiй музицi. Мистецтвознавчi записки 33. (2018): 321-329.
24. Перова Г. О., Хоцяновська Л. Ф. Твори Лесі Українки на вітчизняній балетній сцені. Збірник наукових праць «Мистецтвознавчі записки», 2022. Вип. 42.С. 29-34
25. Петренко, О. М. Образи, знаки і символи у творчості Лесі Українки та їх мистецько-культурна адаптація. Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні. Миколаїв, 2016. С. 28-31
26. Скупейко, Л. «Лісова пісня» Лесі Українки й «Затоплений дзвін» Г. Гауптмана (міфосемантичний аспект). Волинь філологічна: Т. 6 №2 ч.1 (2008), 235.
27. Станішевський Ю. О. Балетний театр України: 225 років історії. Київ : Музична Україна, 2003. 438 с.
28. Хищенко Т. І. Міфологічний колорит драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки. Філософія та філологія. 2015. Т. 10. Вип. 4. С. 89-92.
29. Черкес Н. Фольклорна глибинність творчості Лесі Українки як засіб формування української національної пам'яті. *«Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Ідеологія національної аристократії» (на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки): збірник наукових праць. Львів 2021. 620 с.*

30. «Шляхи рівняйте духові Його». Леся Українка : погляд зі Сходу: матеріали Науково-практичного форуму «Леся Українка й театр»(21-24 вересня 2021 р., Харків) / уклад., редак. Партола Я. В., Тимченко А. О. Харків, 2021. 100 с.

31. Ягело С. Трансформація фольклорного образу мавки у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». *Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Ідеологія національної аристократії»(на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки)* (2021): 108-113.

32. <https://www.google.com/amp/s/www.radiosvoboda.org/amp/lesiaukraina-150-rokiv-nevidomi-fakty/31120122.html>

33. [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F_\(%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_1961\)](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F_(%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC,_1961)).

34. https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F._%D0%9C%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0 .

ДОДАТКИ

Дод. 1 Лісові мавки

Дод. 2 Перша зустріч Мавки та Лукаша

Дод. 3 Килина та Лукаш

Дод. 4 Страждання Мавки

Дод. 5 Лукаш та темні духи

Дод. 6 Фінал

Дод. 7 Костюм Мавки

Дод. 8 Костюм Лукаша

Дод. 9 Костюм Килини

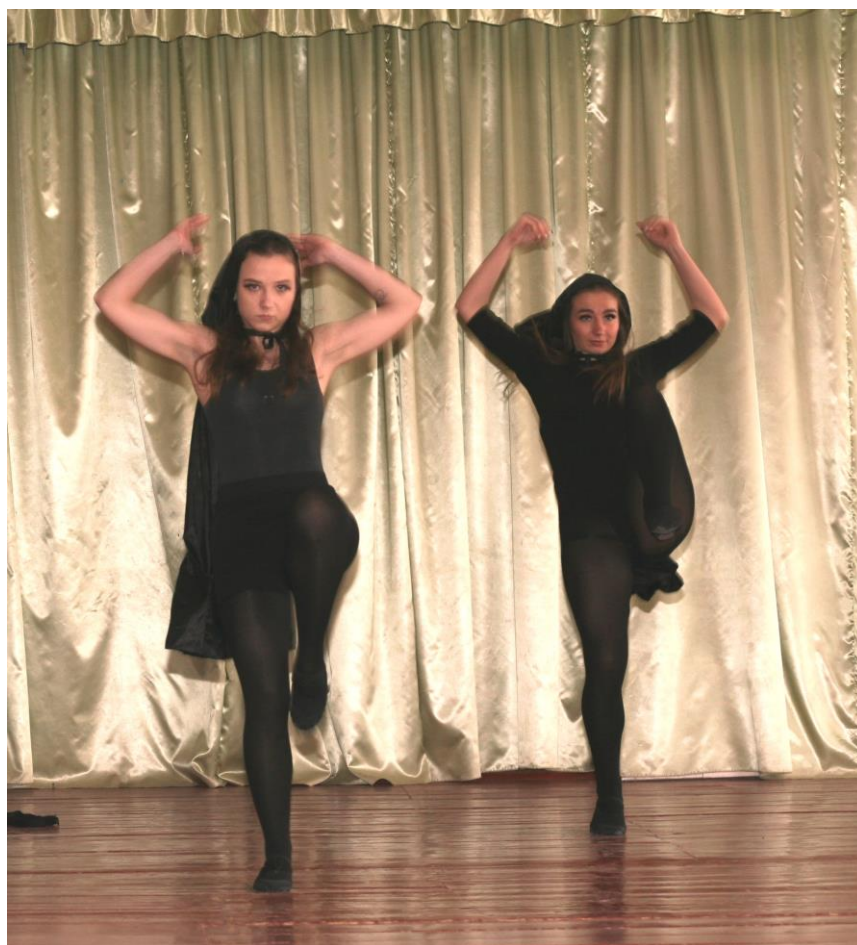
Дод. 10 Костюм Мами Лукаша та Килини

Дод. 11 Костюм Духа Мавки та її подружок

Дод. 12 Костюм «Того, що в скелі сидить»

Дод. 13 Костюм Темних духів

Дод. 14 Проректорне доповнення до експозиції «Лісова пісня»

Дод. 15 Проректорне доповнення до експозиції «Лісова галявина»

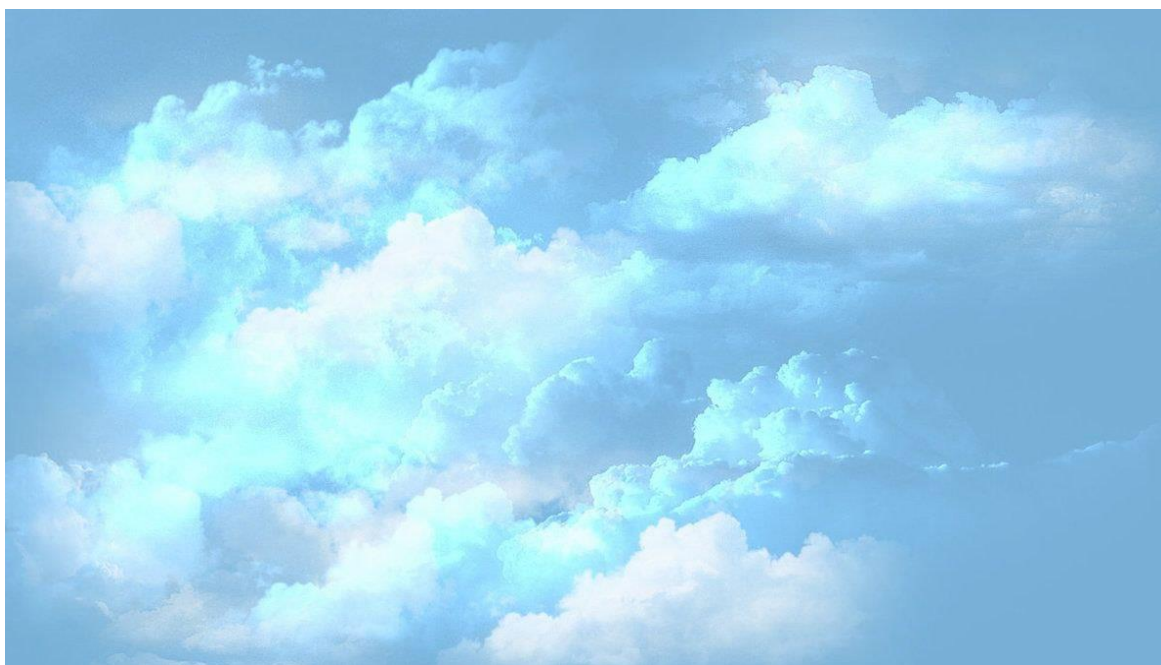
Дод. 16 Проекторне доповнення до експозиції «Хата Лукаша»

Дод. 17 Проекторне доповнення до експозиції «Не журися, сестро»

Дод. 18 Проекторне доповнення до експозиції «Темні духи»

Дод. 19 Проекторне доповнення до експозиції
«Лиш любов збереже в цьому світі життя»

Дод. 20 Портрет Лесі Українки

Дод. 21 Видання «Лісової пісні»

Дод. 22 Фрагмент з балету М. Скорульського «Лісова пісня»

Дод. 23 Фрагмент з фільму Віктора Івченка «Лісова пісня» 1961 рік

Дод. 24 Фрагмент з фільму Юрія Іллєнка «Лісова пісня. Мавка» 1981 рік

Дод. 25 Фрагмент з мультфільму Олександра Рубана «Лісова пісня. Мавка»
2023 року